

Susa-Maria Makkonen ja Rosa Matinmikko

”Ollaan niinku irti yhteiskunnasta omalla tavalla, tavalla tai toisella”

Nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä rikoksilla oireilevien nuorten nuorisotyön asiakkuuksista

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan tutkinto-ohjelma

Opinnäytetyö

23.1.2025

Tiivistelmä

Tekijät:	Susa-Maria Makkonen ja Rosa Matinmikko
Otsikko:	”Ollaan niinku irti yhteiskunnasta omalla tavallaa, tavalla tai toisella” – Nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä rikoksilla oireilevien nuorten nuorisotyön asiakkuuksista
Sivumäärä:	45 sivua + 2 liitettä
Aika:	22.1.2025
Tutkinto:	Sosionomi (AMK)
Tutkinto-ohjelma:	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaajat:	Sivutoiminen opettaja Janika Kosonen Lehtori Niina Pietilä

Suomessa alle 21-vuotiaiden väkivaltarikosten määrä on kasvanut huolestuttavasti. Nuorisorikollisuus on otettu huomioon jopa hallituksen toimenpideohjelmassa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä rikoksilla oireilevien nuorten nuorisotyön asiakkuuksien taustatekijöistä sekä asiakkuuden pituuteen yhteydessä olevista tekijöistä. Tavoitteena oli tuoda esille nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä muille rikoksilla oireilevien nuorten kanssa työskenteleville henkilöille ja muutoin aiheesta kiinnostuneille.

Opinnäytetyön tietoperustassa tarkastellaan nuorisorikollisuutta ilmiönä Suomessa, sekä rikoksilla oireilun mahdollisia taustatekijöitä, niin ympäristön kuin yksilönkin näkökulmasta. Taustatekijöitä tarkastellessa on keskitytty erityisesti sellaisiin tutkimuksiin, joissa tarkastellaan riskitekijöitä ja suojaavia tekijöitä. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja sen aineisto kerättiin yksilöllisesti puolistrukturoiduilla teema-haastatteluilta. Haastateltavia oli yhteensä neljä henkilöä Helsingin kaupungin nuorisopalveluista. Haastateltavat työskentelivät osana poliisin ennalta estävää toimintaa. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla.

Opinnäytetyön aineistosta nousseista tuloksista kävi ilmi, että nuorisotyöntekijöiden näkemyksen mukaan nuorten rikoksilla oireilun taustatekijöinä voivat olla muun muassa nuoren kasvuolosuhteet, yhteiskunnallinen osattomuus ja yksilölliset tekijät. Lisäksi aineistosta nousi nuorisotyön asiakkuuden pituuteen yhteydessä olevia tekijöitä, kuten nuoren tilanteen kompleksisuus, hänen omat valmiudet työskentelyyn, luottamussuhteen rakentaminen ja kontaktin säilyttäminen.

Johtopäätöksenä voidaan todeta rikoksilla oireilevan nuoren nuorisotyön asiakkuuden taustatekijöinä olevan etenkin nuoren kaveripiiri, lapsuuden kokemukset ja ongelmallinen päihteidenkäyttö. Asiakkuutta voidaan nähdä pidentävän riskitekijöiden määrä sekä luottamuksen rakentaminen nuoren kanssa. Opinnäytetyö tuo laajasti esille erilaisia yksilöön, ympäristöön ja yhteiskuntaan liittyviä tekijöitä, joilla voi olla yhteys nuoren rikoksilla oireiluun. Tutkimus tuo esiin nuoren rikosoireilun taustalla olevia riskitekijöitä.

Avainsanat: nuorisorikollisuus, riskitekijä, nuorisotyö

Tämän opinnäytetyön alkuperä on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Abstract

Authors: Susa-Maria Makkonen and Rosa Matinmikko
Title: "Being Disconnected from Society in One Way or Another" – Youth Workers' Perspectives on Youth Work Client Relationships with Adolescents Exhibiting Criminal Behavior
Number of Pages: 45 pages + 2 appendices
Date: 23 January 2025
Degree: Bachelor of Social Services
Degree Programme: Social Services
Instructors: Janika Kosonen, Part-Time Lecturer
Niina Pietilä, Senior Lecturer

The number of violent crimes committed by youth under the age of 21 has risen in Finland. Juvenile delinquency is also considered in the Finnish Government's action programs. The purpose of our thesis was to examine youth workers' views of the underlying causes of juvenile delinquency and client relationships with youth who exhibit criminal behavior. Our aim was to provide information for people who are interested in this subject and for those who work with youth exhibiting criminal behavior.

The theoretical base of our thesis consists of juvenile delinquency in Finland and potential factors of criminal behavior, viewed from both environmental and individual perspectives. Regarding the background factors of young people, we reviewed previous studies including risk and protective factors. This thesis was conducted as a qualitative study, and the data was collected through semi structured thematic interviews. We interviewed four professionals in the youth services of the City of Helsinki who were involved in preventive policing. The data was analyzed using thematic analysis.

The results revealed that the underlying factors contributing to criminal behavior in adolescents include e.g. growth environment, lack of societal participation, and the adolescent's individual factors. The data also highlights factors associated with the duration of client relationships, e.g. the complexity of adolescent's situation, their own readiness to engage in the process, building of trust, and maintaining contact.

As a conclusion, it can be stated that the underlying factors behind adolescent's criminal behavior included particularly adolescent's peer group, childhood experiences, and problematic substance use. The length of client relationships can be influenced by the number of risk factors and building of trust with the adolescent. The thesis highlights various factors related to the individual, environment, and society that may be connected to an adolescent's criminal behavior. The study highlights underlying risk factors behind adolescent's criminal behavior.

Keywords: juvenile delinquency, risk factor, youth work

The originality of this thesis has been checked using Turnitin Originality Check service.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Helsingin kaupungin nuorisopalvelut	2
3	Nuorisorikollisuus ilmiönä	4
3.1	Nuoruus ikävaiheena ja rikosoikeudellinen vastuu	4
3.2	Nuorten tekemä rikollisuus	6
3.3	Riski- ja suojaavia tekijöitä	9
4	Nuorisotyön asiakkuus	13
5	Opinnäytetyön toteutus	14
5.1	Tutkimuskysymykset	15
5.2	Aineiston keruu ja analysointi	16
5.3	Tutkimuksen eettisyys	18
6	Analyysin tulokset	20
6.1	Kasvuolosuhteet	20
6.2	Yhteiskunnallinen osallisuus	23
6.3	Yksilölliset tekijät	25
6.4	Tekijöitä asiakkuuden pituuden taustalla	27
6.5	Asiakastyön menetelmiä	29
7	Johtopäätökset	31
7.1	Rikoksilla oireilevan nuoren nuorisotyön asiakkuuden taustatekijöitä	32
7.2	Nuorisotyön asiakkuuden pituuteen yhteydessä olevat tekijät	34
8	Pohdinta	36
	Lähteet	39
	Liitteet	
	Liite 1. Haastattelurunko	
	Liite 2. Esimerkkitaulukko teemoittelusta	

1 Johdanto

Miksi nuoret tekevät rikoksia ja miksi rikokset ovat entistä raaempia? Muun muassa nämä kysymykset herättivät mielenkiintomme, kun pohdimme aihetta opinnäytetyöllemme. Nuorten tekemä rikollisuus on puhututtanut ihmisiä mediassa paljon viime vuosina, ja sitä kautta olemme myös itse törmänneet aiheeseen. Muun muassa poliisi uutisoi alle 15-vuotiaiden rikosepäilyjen merkittävästä lisääntymisestä. Sen lisäksi myös väkivaltarikokset alle 21-vuotiaiden tekeminä ovat lisääntyneet huomattavasti. (Poliisi 2024a.) Esillä on ollut esimerkiksi koko Suomea järkyttänyt 2.4.2024 tapahtunut kouluampuminen Vantaan Viertolassa, jossa tekijä oli vasta 12-vuotias (Karppi 2024). Nuorista ja nuorten rikollisuudesta on kirjoitettu muun muassa Helsingin Sanomissa, Iltalehdessä, Ilta-Sanomissa ja MTV Uutisissa (ks. esim. Muhonen 2023, Jokinen 2023, Sairanen 2023, Hyttinen 2023). Lehtiartikkeleissa nostetaan esiin esimerkiksi rikosten raaistuminen, rikosten määrän kasvaminen ja tekijöiden ulkomaalaistaustaisuus.

Nuorisoriikollisuuden ilmiöön liittyviä taustasyitä on pohdittu paljon monesta eri näkökulmasta, kuten eri ammattiryhmien sekä median toimesta. Niin tutkijat, nuorisotyöntekijät, poliitikot kuin poliisikin ovat esittäneet omia näkemyksiään rikollisuuteen johtavista syistä. Esimerkiksi Elonheimo (2010) tutki väitöskirjassaan nuorisoriikollisuuden esiintyvyyttä, taustatekijöitä ja sovittelua Suomessa. Kaakinen ja Näsi (2021) ovat tutkineet myös nuorisoriikollisuuden esiintyvyyttä sekä tekemääriä Suomessa vuosina 1995–2020. Suomessa on vuodesta 1995 alkaen toteutettu Nuorisoriikollisuuskyselyä 9. luokkalaisille, jonka tarkoitus on tutkia rikosenteko- ja uhrikokemuksia nuorten keskuudessa (Suonpää & Raeste & Saarteenoja 2024).

Opinnäytetyömme aiheena on tutkia nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä rikoksilla oireilevien nuorten nuorisotyön asiakkuuksien taustatekijöistä sekä asiakkuuden pituuteen yhteydessä olevista tekijöistä. Rikoksilla oireiluun voi vaikuttaa monet erilaiset nuoren taustatekijät, kuten ympäristö ja perimä (Jokela 2006: 97; Haapasalo 2006: 123–124), joita tässä opinnäytetyössä tutkimme. Pidämme nuorisotyöntekijöiden näkemyksien esille tuomista merkityksellisenä, sillä he kulkevat nuorten rinnalla heidän arjessaan. Tutkimuksemme voi tuoda työelämäkumppanille uusia näkökulmia työn toteuttamiseen sekä muille nuorten kanssa työskenteleville ammattilaisille arvokkaita näkemyksiä mahdollisista rikoksilla oireiluun yhteydessä olevista tekijöistä.

Suomen aiempi hallitus on huomionnut nuorten tekemän rikollisuuden ja se asettikin vuonna 2022 työryhmän selvittämään keinoja nuorten väkivaltaisen käyttäytymisen torjumiseksi ja rikollisuudesta irti pääsemiseksi. Tämän lisäksi selvityksen kohteena olivat yhteistyön tehostaminen ja hyvinvointialueiden mukaan saaminen siihen. Yhtenä aiheena oli vuosiksi 2023–2027 uudelleen asetettava rikosentorjuntaneuvosto. Työryhmän toiminta päättyi 31.5.2023 ja esiin nousi muun muassa yhteisötyön tarve, palveluohjaus ja lisätutkimuksen tarve. Lisäksi työryhmän mielestä oli tarvetta poikkihallinnolliselle toimenpideohjelmalle, jonka rikosentorjuntaneuvosto toteuttaisi eritoten kaikista aktiivisimmalle joukolle nuoria rikosentekijöitä. (Alanko & Kinnunen & Piispa & Sambou 2023: 8, 62.) Uuden hallituksen myötä nuoris- ja jengirikollisuuden vähentämiseksi on suunniteltu toimenpideohjelma eri ammattilaisten yhteistyönä. Toimenpideohjelma ottaa huomioon nuorisoriikollisuuden, katujengit ja vakavan väkivallan nuorten keskuudessa. Ohjelmassa valmistelluita toimia on yhteensä 43 kappaletta. Tärkeänä nähdään etenkin varhainen puuttuminen ja ehkäisy. (Alanko & Järvinen & Piispa 2024: 8–9, 33–35.)

Rikollisuudella on suoria sekä välillisiä seurauksia niin yksilöön, kuin myös yhteiskuntaan. Yksilötasolla suoria seurauksia rikoksen tekijälle ovat esimerkiksi sosiaalinen paheksunta, sekä vaikutukset työelämään tai sosiaalisiin suhteisiin. Välillisinä seurauksina rikosten tekeminen voi vaikuttaa niin uhrien kuin tekijänkin sosiaaliseen asemaan. (Kivivuori & Aaltonen & Näsi & Suonpää & Danielsson 2018: 23–26.) Yhteiskunnalle rikollisuuden seuraukset voivat olla esimerkiksi taloudellisia. Vuonna 2012 esimerkiksi kontrollointijärjestelmän kustannukset valtiolle olivat noin 1,7 miljardia euroa. Kustannuksia, joita tulee rikosten seurauksina, on kuitenkin hankala arvioida, eikä näistä ole pystytty tekemään kattavaa kokonaisarviota. Rikosten seurauksena aiheutuneita kustannuksia syntyy esimerkiksi väkivaltarikoksissa terveydenhuollolle. (Hinkkanen 2013.)

2 Helsingin kaupungin nuorisopalvelut

Opinnäytetyön työelämäkumppanina toimii Helsingin kaupungin nuorisopalvelut, joka kuuluu Helsingin kaupungin kulttuuri- ja vapaa-ajan toimialaan (Helsingin kaupunki n.d.). Tutkimuksen aineisto hankitaan haastattelemalla nuorisotyön ammattilaisia, jotka työskentelevät Helsingin kaupungin nuorisopalveluissa ja ovat osana poliisin ennalta estävää toimintaa, johon kuuluu osaksi muun muassa nuorten rikollisuutta ehkäisevä ankkuritoiminta. Suurin osa haastateltavista työskentelee etsivän nuorisotyöntekijän nimikkeellä. Nuorisotyöntekijät ovat liittyneet ankkuritoimintaan vuoden 2023 syksyllä, kyseessä on kokeilujakso. (Poliisi n.d. a; Poliisi 2024b.) Tutkimuksemme osallistuvat

nuorisotyöntekijät työskentelevät nuorisolain mukaisesti alle 29-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten kanssa (Nuorisolaki 1285/2016 § 3).

Nuorille suunnatun nuorisotyön järjestäminen on kunnan vastuulla ja etsivää nuorisotyötä voidaan järjestää osana nuorisotyötä. Etsivän nuorisotyön asiakkaat ovat pääasiassa nuoria, jotka eivät ole vielä oikeanlasten palveluiden piirissä, mutta kaipaavat tukea. Oikeanlaisella palvelulla pyritään tukemaan muun muassa kasvua, itsenäistymistä, osallisuutta ja elämänhallintaa. Etsivää nuorisotyötä tekevät ammattilaiset saavat tiedon tuen tarpeesta olevasta nuoresta pääasiassa nuoren omasta suostumuksesta, mutta myös koulutuksen tai opetuksen järjestäjä ja poliisivoimien sekä siviilipalvelukeskuksen tulee tietyissä tilanteissa luovuttaa tietoaan etsiville nuorisotyöntekijöille. (Nuorisolaki 1285/2016 § 8, § 10, § 11.) Etsivää nuorisotyötä tehdään yhdessä nuoren kanssa, sekä yhteistyössä muiden ammattilaisten kanssa. Työssä korostuu vahvasti nuoren kohtaaminen ja kuuleminen sellaisena, kun hän on. (Paananen & Piironen & Uustalo 2022: 7–8, 36–37.)

Suomessa kaikille poliisilaitoksille on organisoitu poliisin ennalta estävä toiminta (Sisäministeriö 2018). Poliisin ennalta estävällä työllä pyritään estämään rikoksia sekä lisäämään turvallisuuden tunnetta suunnitelmallisilla ja johdetuilla toimilla. Lisäksi tavoitteena on puuttua alueiden ongelmiin, joilla esiintyy rauhattomuutta ja ohjata nuoria sekä muita huolta-aiheuttavia henkilöitä avunpiiriin, ja näin ollen ehkäistä rikollisuutta. Toiminta pyrkii luomaan muun muassa nuorten sekä vähemmistöryhmien luottamusta poliisiin. Luottamusta pyritään kasvattamaan luomalla keskustelu yhteys sekä toimimalla moninaisissa toimintaympäristöissä, kuten sosiaalisessa mediassa. Helsingin poliisin ennalta estävässä toiminnassa on kolme eri työmuotoa: ankkuritoiminta, paikallinen ongelmanratkaisu (POR) sekä uhkahenkilöt ja väkivaltainen ekstremismi. (Poliisi n.d. a; Sisäministeriö 2018.) Helsingissä nuorisotyöntekijät ovat tulleet osaksi Helsingin poliisin ankkuritoimintaa vuonna 2023 (Poliisi 2024b).

Ankkuritoiminta on moniammatillista yhteistyötä usein poliisin, sosiaalitoimen, terveystoimen ja nuorisotoimen välillä. Ankkuritoiminnan pyrkimys on ennalta ehkäistä alle 18-vuotiaiden lasten ja nuorten rikollisuutta sekä edistää heidän hyvinvointiaan. Ankkuritoiminnan tavoitteisiin lukeutuu rikollisuuden ennaltaehkäisemisen sekä nuorten hyvinvoinnin edistämisen lisäksi syrjäytymisen ehkäisy, osallisuuden lisääminen, tunnistaa ja ehkäistä radikalisoitumista sekä lisätä muiden ammattiryhmien ammattitaidon kehittymistä edellä mainituissa asioissa. Työtä voidaan tehdä joko vain nuoren kanssa tai yhteistyössä perheen kanssa. Tehtävät ankkuritoiminnassa perustuvat kunkin ammatin koulutukseen ja lainsäädäntöön. Nuorisotyöntekijä on ankkuritoiminnassa tukemassa

nuorta muun muassa rikoskäyttäytymistä koskevien valintojen tekemisessä sekä yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Nuorisotyöntekijä tukee rikoskäyttäytymisestä luopumista ohjaamalla vapaa-ajan tekemistä nuorelle mielekkääseen tekemiseen sekä luomalla myönteistä kuvaa koulunkäynnistä. (Ankkuritoiminnan käsikirja n.d.)

Ennalta estävän poliisin yksi työmuodoista on paikallinen ongelmanratkaisu, josta käytetään myös lyhennettä POR. Paikallinen ongelmanratkaisu keskittyy pienien alueiden, kuten esimerkiksi kauppakeskuksen, turvallisuuden ratkaisemiseen yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Paikallisen ongelmanratkaisuun keskittynyt poliisin yksikkö koostuu yhteistyökumppanit, joiden avulla ongelmaa ryhdytään ratkomaan. Tärkeää on tunnistaa ongelman lisäksi sen taustalla olevat syyt, jotta ongelma saadaan ratkaistua siten, ettei se pääsisi toistumaan myöhemmin uudelleen tai siirry toiseen paikkaan. Lisäksi poliisin ennalta estävään toimintaan kuuluu työmuotona huolta aiheuttavien henkilöiden auttaminen sekä mahdollisten rikosten tekemisen ennalta estäminen. Tämä työmuoto usein vaatii monien eri viranomaisten tekemää yhteistyötä. Huolta aiheuttavan henkilön tai tapauksen seuranta toteutetaan, kunnes katsotaan, että henkilö ei aiheuta enää vaaraa tai sen riski on matala. Tällä toiminnalla pyritään estämään esimerkiksi terrorismia tai muuta vakavan väkivallan uhkaa. (Sisäministeriö 2018.)

3 Nuorisorikollisuus ilmiönä

3.1 Nuoruus ikävaiheena ja rikosoikeudellinen vastuu

Kiurun (2023) mukaan nuoruus sijoittuu aikaan ennen aikuisuutta lapsuuden jälkeen. Sen ikähaarukka on noin 13–25-vuotiaat. (Kiuru 2023: 182.) Nuori rikosentekijä voidaan määrittää lain näkökulmasta yli 15-vuotiaaksi, mutta alle 21-vuotiaaksi henkilöksi (Laki nuorista rikosentekijöistä 262/1940 § 1). Tässä tutkimuksessa tutkimme nuorten tekemää rikollisuutta ja sen taustatekijöitä nuorisotyön näkökulmasta, jonka työskentelyä ohjaa nuorisolaki. Nuorisolaki määrittelee nuoren henkilön alle 29-vuotiaaksi (Nuorisolaki 2016/1285 §3.) Rajaamme tässä opinnäytetyössä nuorten iän nuorisolain mukaan.

Nuoruusiässä nuoren itsenäisyys kasvaa psyykkisen kehityksen seurauksena. Psykkiseen kehitykseen kuuluu myös sen alkuvaiheessa nuoren oman ajattelun kasvaminen, asioiden kyseenalaistaminen, tulevaisuusajattelu ja moraalinen kehitys. Kehon muuttuminen lapsesta aikuisen suuntaan saattaa aiheuttaa tunteiden myllerrystä ja nopeasti

muuttuvia mielialoja. Keskivaiheessa nuoruutta nuori saattaa toimia, ennen kuin ajattelee tekemisiensä seurauksia, sillä oma harkinta ja arviointi eivät ole vielä kehittyneet tarpeeksi. Aiempaa tutkittua tietoa vastoin nuoruus on kuitenkin melko tasaista kehityksen aikaa isolla osalla nuorista. (Kiuru 2023: 182–183, 188–190.) Nuori kehittyy niin fyysisesti, emotionaalisesti kuin kognitiivisesti ja näiden lisäksi hänen eteensä tulee kehitystehtäviä ja siirtymiä, jotka odottavat nuoren ratkaisua (Kaltiala 2022: 43).

Psyykkisen kehityksen lisäksi nuoruuteen sijoittuu myös puberteetti, jonka tavoitteena on sukukypsyys (Kiuru 2023: 241). Puberteetti käynnistää yleensä nuoruuden alun. Siihen liittyy biologisia muutoksia, jotka voi huomata esimerkiksi pituuskasvun pyrähdyksenä ja hormonitoiminnan muutoksena. (Ruoppila 1995: 162.) Nuoruudessa henkilön lähipiiriin muodostavat yhä enemmän omanikäiset kaverit. Heitä nuori voi pitää mallina ja kohteena, johon samaistua. Usein kaverit valikoituvat nuoruudessa samankaltaisuuden perusteella; rikollinen käyttäytyminen voi olla nuoria yhdistävä tekijä. (Kiuru 2023: 192.)

Nuoren ympärillä oleva kaveripiiri asettaa tietynlaisia odotuksia sekä arvoja nuorelle. Kaveripiirillä voi olla suuri painoarvo nuoren ajatusmaailmaan ja toimintaan sekä sen avulla nuori voi kokeilla esimerkiksi erilaisia käyttäytymismalleja, päihteitä tai kehittää omaa sosiaalista kanssakäymistä muiden ihmisten kanssa. Mikäli nuoren kaveripiirissä käytetään päihteitä ja asenne niihin on positiivinen, sekä kaveripiirissä normien rikkominen on tavallista, voivat nämä olla ennustekijöitä yksittäisen nuoren päihteiden käyttöön. (Kiuru 2023: 224–225, 237.) Rikoksia tekevällä ystävällä on löydetty mahdollinen yhteys nuoren ongelmalliseen käytökseen ja tätä myöten rikollisuuteen. Ystäväpiiri kannustaa erityisesti poikia aggressiiviseen käytökseen, kuten fyysiseen tappelemiseen. (Farrell ym. 2017: 1360–1364.)

Nuoruus on siirtymä lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Monet aikuisuudessa vallitsevat roolit ihmisen elämässä, liittyen esimerkiksi työuraan tai ihmissuhteisiin, saavat alkunsa nuoruudessa. Varhaisaikuisuus alkaa nuoruuden jälkeen limittyen ja se jatkuu noin 30. ikävuoteen. Nurmen (1995) mukaan nuoruus ajanjaksona on pidentynyt, eikä voida tarkasti täsmentää sen loppua, sillä myöhäisnuoruus ja varhaisaikuisuus voivat olla päällekkäisiä. (Nurmi 1995: 256–257.) Varhaisaikuisuuteen kuuluu elämänrakenteen teorian mukaan elämäntavan muodostaminen sekä elämään kuuluvien perusvalintojen tekeminen ikävuosien 22–28 välillä. Aikuisuuteen kuuluvat erilaiset roolit ja siirtymät, kuten muuttaminen pois huoltajien luota ja työelämään siirtyminen. Ihmisen elämässä tapahtuu kehitystä ikääntyessä, mutta myös ympäristöllä ja sen asettamilla odotuksilla sekä henkilökohtaisilla valinnoilla on yhteys siihen. (Pulkkinen 2023: 243–253, 308.)

Alle 15-vuotias rikoksentekijä ei ole rikosoikeudellisessa vastuussa rikoksestaan, mutta hänellä on vastuu korvata rikoksestaan aiheutuneet kulut vahingoista. Lisäksi tällöin rikoksen tehneestä lapsesta on tehtävä lastensuojeluilmoitus. (Poliisi n.d. b.) Lastensuojelulaki (417/2007) velvoittaa muun muassa poliisin, sosiaalihuollon ja opetuksen vastaavan toimen tekemään lapsesta lastensuojeluilmoituksen, mikäli esimerkiksi lapsen käyttäytyminen sitä vaatii. Suomessa alle 15-vuotiaita henkilöitä ei vangita. Rikoksista saatetaan puhua esimerkiksi oireiluna, joka on osa lapsen elämää. (Korhonen 2022: 9.) Seuraamuksista nuorelle rikoksentekijälle säädetään erillisessä laissa nuorista rikoksentekijöistä. Tämä laki koskee 15–21-vuotiaita rikoksentekijöitä. (Laki nuorista rikoksentekijöistä 262/1940 §1.)

Rikoslain mukaan henkilölle voidaan määrätä rikesakko, sakko, ehdollista vankeutta, yhdyskuntapalvelua, valvontarangaistus tai ehdotonta vankeutta (Rikoslaki 39/1889 Luku 6 § 1). Alle 18-vuotias henkilö ei ole täydessä rikosoikeudellisessa vastuussa, vaan hänelle voidaan määrätä esimerkiksi nuorisorangaistus tai vakavan rikoksen uusiinelle yhdistelmä-rangaistus. Nuorisorangaistus voidaan katsoa sopivaksi rangaistukseksi nuorelle, mikäli sakko on riittämätön ja ehdoton vankeus liian painava rangaistus kokonaistilanteeseen nähden sekä ehdollinen vankeus valvontoiheen ei riitä. (Rikoslaki 39/1889 Luku 6 § 10 a.) Yhdistelmä-rangaistuksella tarkoitetaan ehdotonta vankeusrangaistusta enimmäispituudella sekä vankeusaikaa seuraavaa vuoden mittaista seuranta-aikaa (Rikoslaki 39/1889 Luku 22 c § 11).

3.2 Nuorten tekemä rikollisuus

Viimeisimpinä kahtena vuosikymmenenä alle 21-vuotiaat, eli nuoret rikoksentekijät ovat tehneet 18–25 % rikosepäilyistä Suomessa, esimerkiksi vuonna 2022 osuus oli 23 %. Toisaalta taas Suomessa rikosepäilyissä, joissa tekijä on alle 21-vuotias, oli havaittavissa laskua pahoinpitelyjen, vahingontekojen sekä varkauksien osalta vuosina 2012–2022. Tässä ikäluokassa väkivaltarikokset taas olivat määrällisesti kasvussa poliisin tilastoissa vuosina 2020–2022. Nuoriin kohdistuvasta rikollisuudesta yleisimpiä ovat uhkailu ja kiusaaminen, varkaudet sekä omaisuuden vahingoittaminen. (Vauhkonen 2023: 172–174.)

Pahoinpitelyepäilyjen osalta eniten kasvua on tapahtunut alle 15-vuotiaiden ikäryhmässä vuosina 2020–2022 (Vauhkonen 2023: 172). Esimerkiksi väkivaltarikoksiin kohdistuvien epäilyjen määrä vuodesta 2015 vuoteen 2021 lisääntyi 134 % 12–14-vuotiaiden henkilöiden joukossa, kun ne suhteutettiin väestöön (Danielsson 2022: 5). Alle 15-

vuotiaiden epäillyistä rikoksista suurimman osan muodosti omaisuuteen kohdistuva rikollisuus. Myös henkeen sekä terveyteen liittyvät rikokset ovat voimakkaasti kasvaneet 2020-luvulle tultaessa. Kolmanneksi yleisin rikoslaji oli muut rikoslain vastaiset rikokset. (Poliisihallitus 2024: 49–52.) Toisaalta taas määrällisesti alle 15-vuotiaat tekevät vähemmän rikoksia kuin 15–20-vuotiaat (Vauhkonen 2023: 172). Suomessa myös 15–17-vuotiaiden epäillyt rikokset ovat määrällisesti kasvaneet vuosien 2014 ja 2023 välillä. Tavallisimpia rikoslajikkeita tälle ikäryhmälle olivat liikenne-, omaisuus- ja henkeen sekä terveyteen kohdistuvat rikokset. Erityisesti kaksi ensimmäisenä mainittua ryhmää ovat kasvaneet runsaasti määrällisesti. Muita rikoslajikkeita tehdään tässä ikäluokassa huomattavasti vähemmän. (Poliisihallitus 2024: 52–53.)

Alle 15-vuotiaiden epäillyt ryöstörikokset Suomessa ovat nousseet vuosien 2022 ja 2023 välillä puolen vuoden mittaisella ajanjaksolla melkein 50 % (Poliisi 2023). Suomen lisäksi myös muissa Pohjoismaissa nuorten tekemät ryöstörikokset ovat olleet nousussa. Esimerkiksi Ruotsissa kaikissa nuorten alle 18-vuotiaiden ikäluokissa vuodesta 2016 lähtien ryöstörikokset ovat olleet nousussa. Ryöstörikokset ovat nousseet Ruotsissa erityisesti 15- ja 16-vuotiaiden nuorten ikäluokissa. Ruotsissa ryöstörikoksissa on nähtävissä myös rikosten uusimista. Vuosina 2015–2019 epäillyistä 25 % oli epäiltynä useammassa kuin yhdessä ryöstörikoksessa. (Jonsson & Öström 2021.)

Täysi-ikäiset, mutta lain mukaan nuoret rikoksesta epäillyt, 18–20-vuotiaat, tekivät tavallisimmin liikenne-, omaisuus- ja huumausainerikoksia. Liikenneriikkomuksien epäilyt olivat laskussa vuosina 2021–2022, mutta sen jälkeen ne ovat olleet taas nousussa. Epäiltyjen rikosten määrä on ollut nousussa vuonna 2023 kaikissa muissa rikosluokissa, paitsi rikokset oikeudenkäyttöä, viranomaista ja yleistä järjestystä vastaan ovat vähentyneet. (Poliisihallitus 2024: 55–58.) Poliisin tilastojen mukaan kasvua yhteensä alle 21-vuotiaiden väkivaltaan liittyvissä rikoksissa vuosien 2022 ja 2023 välillä oli 23 %. (Poliisi 2023.) Vuonna 2023 epäiltyjen rikosnimikkeiden kokonaismäärä 18–29-vuotiaiden ikähaarukassa oli Tilastokeskuksen tilastojen mukaan 146 586, kun vuonna 2022 se oli 115 480. Muutos vuodessa on ollut noin 25 %. Vuonna 2023 kaikista eniten 18–29-vuotiaat tekivät omaisuus-, liikenne- ja huumausainerikoksia. (Tilastokeskus 2023.) Tarkasteltaessa vuotta 2021 väkivaltaan liittyvän rikollisuuden osalta, 18–29-vuotiaiden rikosepäilyt olivat vähentyneet verrattuna vuoteen 2015 (Danielsson 2022: 5).

Nuorilla henkilöillä on usein tapana tehdä rikoksia yhdessä kavereiden kanssa. Goldweberin, Dmitrievan, Cauffmanin, Piqueron ja Steinbegin (2011) tekemän rikosentekotyyliihin liittyvän tutkimuksen mukaan noin 44 % tutkimukseen osallistuneista nuorista

teki rikkeen joko itsenäisesti tai jonkun toisen henkilön kanssa vaihdellen. Toisaalta taas 37 % vastaajista teki rikoksia vain ja ainoastaan toisen henkilön kanssa ja 19 % teki rikoksia aina yksin. Henkilö, jolla oli jonkinlaisia yhteyksiä jengiin, oli todennäköisemmin tyyliään vaihteleva, eli toimi joko yksin tai jonkun kanssa. Vanhetessaan suurin osa, 83 %, nuorista siirtyi yksin toimimiseen rikoksia tehdessään. (Goldweber ym. 2011: 333, 339, 342.)

Olemme itse törmänneet sosiaalisessa mediassa nuorten keskuudessa rikollisuuden ihannointiin, esimerkiksi musiikin sanoituksissa. Ihannoinnin voi huomata nousevan esiin muun muassa suomalaisessa rapmusiikissa. Esimerkkinä vuonna 2021 julkaisussa rap-artisti Sexmanen kappaleessa ”Fiilis” (feat. Fabe & YB026) räpätään sanoilla ”Ne kysyy mult, et liitynks tohon ammuskeluun / Ei mun tarvii tehdä mitään, bro / Koska meitsin broideil messis isot lelut”. Tässä voidaan päätellä ”isoilla leluilla” tarkoitettavan esimerkiksi aseita.

Myös Aseman Lapset -järjestön tiimpäällikkö Heikki Turkka kommentoi Ahjopalon (2021) kirjoittamassa lehtiartikkelissa nuorten keskuudessa ilmiöksi muodostunutta rikollisen elämäntavan ihannointia, jota kutsutaan myös roadman-kulttuuriksi. Ihannoinnin kohteena voi olla esimerkiksi raha tai maine (Hämäläinen 2023). Turkka kommentoi, että pääkaupunkiseudulla ilmiö on alkanut nostaa päätään etenkin teini-ikäisten nuorten keskuudessa. Turkan mukaan ilmiöön liittyy sosiaalinen media, jossa rikollisiin tekoihin saatetaan yllyttää muita nuoria. (Ahjopalo 2021.) Nuorten rikollisuuden ihannoinnista tai roadman-kulttuurista ei löydy vielä tutkimuksia Suomesta, koska ilmiö on suhteellisen uusi. Löysimme ensimmäisen Suomessa julkaistun uutisen roadman-kulttuuriin liittyen vuodelta 2021 (ks. Ryynänen & Vuorikivi 2021).

Lisäksi nuorten rikollisuuden ilmiönä Suomeen ovat rantautumassa katujengit. Poliisin mukaan vuonna 2023 Suomessa vaikutti 10 katujengiksi tunnistettua ryhmittymää. Näihin ryhmittymiin liitettyjä henkilöitä on arvioitu olevan noin 260. Henkilöt ovat usein 18–30-vuotiaita ja syyllistyvät toistuviin rikoksiin. (Poliisi n.d. c.) Kaakisen ym. (2024) tekemässä pohjoismaalaisessa tutkimuksessa selvisi, että Helsingissä ja Turussa 13–17-vuotiaista 9 % oli osallisina katujengeihin. Katujengeihin osallistuvat nuoret tekevät muihin nuoriin nähden huomattavasti enemmän rikoksia. Nuoren katujengiin liittymisen riski on yhteydessä vahvasti hänen omaan sekä hänen ystäviensä rikoskäyttäytymiseen. Tästä johtuen keskeisin ehkäisymenetelmä nuorten katujengien muodostumisessa on ennaltaehkäisevät toimet kohdistuen nuoriin sekä nuorisoryhmiin, jotka oirei-

levat aktiivisesti rikoksilla. Katujengeihin osallistuvat nuoret ovat vaarassa joutua myöhemmin osaksi vakavampaa rikollisuutta harjoittavia rikollisjengejä. (Kaakinen ym. 2024.)

Hallituksella on tavoitteena puuttua katujengirikollisuuteen ehkäisemällä sen lisääntymistä vuosina 2024–2027. Ohjelmaan on kirjattu muun muassa alueilla ja yhteisöissä katujengeihin liittymisen ehkäisy, yhteistyön kolmannen sektorin Exit-toiminnan kanssa jatkaminen, ammattilaisten osaamisen kehittäminen, koordinaatio- ja yhteistyöryhmän avulla ilmiön torjuminen, nuoriso- ja katujengirikollisuuteen puuttumisen tehostaminen sekä katujengiosallisuuden huomioiminen rangaistuksessa. (Alanko & Järvinen & Piispa 2024.)

3.3 Riski- ja suojaavia tekijöitä

Riskitekijät voivat olla ennustekijöitä mahdolliseen rikolliseen toimintaan, mutta niiden vaikutus lapseen ja tämän käyttäytymiseen riippuu erilaisista tekijöistä. Riskitekijä lapsuudessa voi liittyä esimerkiksi henkilön omiin piirteisiin, perheympäristöön, kaveripiiriin tai asuinpaikkaan. Näiden lisäksi myös koulu voi vaikuttaa haitalliseen kehitykseen. (Haapasalo 2006: 123–125.) Riskitekijät eivät vaikuta kaikkiin ihmisiin samalla tavalla. Esimerkiksi perherakenteen muutos, kuten avioero, voi vaikuttaa lapseen suuresti ja johtaa esimerkiksi aggressiivisuuteen oireiluna. Taustalla voi kuitenkin olla esimerkiksi useampia riskitekijöitä, jotka ovat kasautuneet. Riskitekijät eivät ole tästä huolimatta syy-seuraussuhteita rikollisuudelle. (Ahonen & Lyytinen & Lyytinen & Saarinen 2023: 100–101.)

Jokela (2006) kertoo tutkimusten usein keskittyvän ympäristötekijöiden vaikutukseen rikoskäyttäytymiseen. Riskitekijöinä rikolliseen käyttäytymiseen pidetään juuri esimerkiksi epäsuotuisaa perhetaustaa, rikoskäyttäytymistä ystäväpiirissä sekä asuinalueita. (Jokela 2006: 97.) Erään toisen tutkimuksen mukaan lapsen yliaktiivisuus, huono taloudellinen tilanne perhepiirissä ja toisesta vanhemmasta erottaminen sekä avioero lapsuudessa voivat olla riskitekijöitä rikolliseen toimintaan nuoruusiässä. Näiden lisäksi voimakkaimmin nuoren rikoskäyttäytymiseen voivat vaikuttaa rikoksista tuomittu vanhempi sekä perheen rikkoutuminen. (Zych & Farrington & Ribeaud & Eisner 2021.)

Elonheimon (2010) tekemässä tutkimuksessa seurattiin joukkoa Suomessa asuvia poikia noin 8- ja 18-vuotiaina. Tutkimuksen mukaan lapsena nuoruusiän aikaista rikekäyttäytymistä ennustaa esimerkiksi perheen rikkonaisuus ja vanhempien koulutuksen matala taso. Erityisesti toisen vanhemman asuessa muualla lapsella oli taipumus tehdä

kaikenlaisia rikoksia: huume-, väkivalta-, omaisuus-, liikenne- ja rattijuopumusrikoksia. Myöhemmin 18-vuotiaana rikokäyttäytymistä ennustavista tekijöistä vanhempien eroaminen yksinään on liitettävissä kaikenlaisiin rikostyyppeihin. Eniten rikoksia tekevällä osuudella nuorista, 4 %, olivat ongelmat kasautuneet. Heistä yli puolella, 64 %, oli taustallaan vanhempien eroaminen nuoren 18-vuotispäivään mennessä. (Elonheimo 2010.)

Huoltajien antama tuki nuorelle voi vaikuttaa tämän rikoskäyttäytymiseen. Jopa 30 prosenttia rikosaktiivisista vastaajista tutkimuksessa koki tuen olleen vähäistä, kun taas osuus oli 13 prosenttia niillä, jotka saivat paljon tukea. Tässäkin tutkimuksessa perheen taloudellisella tilanteella nähdään olevan mahdollisesti vaikutusta rikolliseen käyttäytymiseen, kuten myös perherakenteella. Rikkinainen perherakenne voi olla yksinään riskitekijä rikolliselle käytökselle nuoruudessa. Myös sosiaalinen pääoma nuoren elämässä voi olla yhteydessä rikoskäyttäytymiseen ja sen vähyys voi tuottaa riskitekijöitä. (Salmi & Kivivuori 2006: 134–139.) Sosiaalista pääomaa kertyy yhteydessä toisiin ihmisiin erilaisin sosiaalisin keinoin ja siitä seuranneiden yhteisöjen ja muunlaisten resursien avulla henkilö voi pyrkiä kohti omia tavoitteitaan (Salmi 2005: 71). Erään toisen tutkimuksen mukaan jopa 41 % pojista, joiden perheen taloudellinen tilanne oli heikko, tuomittiin rikoksesta nuorena aikuisena. Hyvässä taloudellisessa tilanteessa elävistä pojista taas 23 % oli tuomittuja. Toisena huomiona heräsi, että 65 % niistä henkilöistä, jotka olivat osallistuneet rikollisuuteen jo nuorena, oli tuomittuja rikollisia varhaisaikuisuudessa. (Farrington 2012: 54.)

Haapasalon (2006) mukaan riskitekijät voivat mahdollisesti vaikuttaa suorasti tai epäsuorasti lapseen. Lapsen kova tai väkivaltainen kasvatus voi lisätä suoraan riskiä rikolliseen tai väkivaltaiseen käyttäytymiseen tulevaisuudessa. Lapsuuden perheen taloudelliset vaikutukset voivat taas vaikuttaa lapsen rikoskäyttäytymisen riskeihin epäsuorasti, esimerkiksi talousongelmien heijastuessa vanhemmuuteen. Esimerkiksi riskitekijäksi ajateltu yksinhuoltajuus voi olla myös niin riskitekijä kuin myös suojaava tekijä lapselle, mikäli kahden vanhemman perheessä esimerkiksi väkivaltaisuus tai päihde- ja/tai mielenterveysongelmat olisivat läsnä. Myös esimerkiksi turvallisen kiintymyssuhteen muodostamattomuus ja kasvatuksen puute voivat olla rikollisuuteen johtavia tekijöitä. Erilaiset riskitekijät eivät automaattisesti tarkoita niiden johtavan nuoren rikolliseen toimintaan, mutta niillä voi olla vaikutusta, mikäli suojaavia tekijöitä ei ole. (Haapasalo 2006: 123–125, 150–151.) Myös alempi älykkyyden taso voi olla riskitekijä, joka voi edistää häiriökäyttäytymistä sekä rikoksilla oireilua (Kiuru 2023: 234). Lapsuuden ja nuoruuden aikaisilla riskitekijöillä voi olla osuutta aikuisuuden toimintakykyyn. Ongelmien kasautuminen ennustaa huonompaa toimintakykyä aikuisena. Rikollinen toiminta itsessään voi olla yksi kasautuneista ongelmista. (Pulkkinen 2023: 307.)

Erilaiset tekijät, kuten lapsen ikä tai riskitekijän toistuminen, voivat vaikuttaa siihen, kuinka riskitekijät vaikuttavat lapsen kehitykseen. On todettu, että ympäristöllä voi olla merkittävä vaikutus tulevaisuudessa nuoren rikolliseen käyttäytymiseen, mutta on olemassa erilaisia tekijöitä, jotka suojelevat lapsen kehitystä menemästä negatiiviseen suuntaan. Niitä ovat muun muassa yksilölliset erot haavoittuvaisuuteen taipumuksessa (esimerkiksi sukupuoli), positiiviset tapahtumat lapsen elämässä (esimerkiksi sopiva lastensuojelun palvelu oikeaan aikaan) sekä suojan saaminen perheeltä (esimerkiksi lämmin suhde vanhempaan). Rikollisuuden lisäksi aiemmin mainitut riskitekijät voivat olla edesauttamassa esimerkiksi mielenterveyden häiriöiden syntyä. (Haapasalo 2006: 146–148.)

Suojaavia tekijöitä voivat olla niin ympäristön, kuin henkilön itseensä liittyvät tekijät lapsuudessa. Lapsen geeniperimä voi vaikuttaa siihen, miten erilaiset suojaavat tai riskeeraavat tekijät vaikuttavat tähän. Myös resilienssi, eli stressiin ja muutoksiin liittyvä selviytymiskyky vaikuttaa siihen, miten riskitekijät vaikuttavat lapseen. Se voi toimia suojaavana tekijänä. Resilienssi on yhdistelmä genetiikasta, ympäristöstä sekä henkilön omista ominaisuuksista. (Ahonen & Lyytinen & Lyytinen & Saarinen 2023: 101.) Lapsuudessa esiintyvät suojaavat tekijät, eli lapsuuden ajan positiiviset kokemukset suojaavat henkilöä haitallisilta kokemuksilta. Niiden puuttuminen lapsuudesta voi olla vahingollisempaa, kuin haitallisten kokemusten esiintyminen lapsuudessa (kuten väkivalta tai laiminlyönti). Positiivinen kokemus olla esimerkiksi huoltajan antama turvan kokemus kotona tai yhteisöllisyyden kokeminen. (Westerlund-Cook 2023: 86.) Riskitekijöille altistuminen lapsuudessa ei automaattisesti tarkoita rikolliselle polulle joutumista myöhemmin elämässä. Vaikutusta on riskitekijän laadulla, toistuvuudella ja sen esiintymisen aikaisella kehityksen vaiheella. (Haapasalo 2006: 146.)

Syrjäytymistä tai huono-osaisuutta voidaan määritellä ulkopuolisuutena esimerkiksi työelämästä ja koulutuksesta ja sitä kautta koko yhteiskunnasta (Suonpää ym. 2023: 13). Elonheimon (2010) tekemän tutkimuksen mukaan sekä rikoksien tekeminen että niihin mahdollisesti vaikuttavat taustatekijät, kuten vanhempien kouluttamattomuus tai yksilön haasteet koulutuksen/työn kanssa, henkilön historiassa saattavat keskittyä tietyille joukkoille ihmisiä (Elonheimo 2010: 52, 56). Ihminen ei välttämättä koe itse olevansa syrjäytynyt tai huono-osainen. Vaikka nuori olisikin jäänyt koulutuksen tai työelämän ulkopuolelle, voi hänellä olla hyvä sosiaalinen verkosto. Toisaalta nämä sosiaaliset suhteet saattavat olla ongelmallisia yksilölle. (Suonpää ym. 2023: 13–14.) Yhteiskunnan rakenteet määrittelevät huono-osaisuutta ja ne ovat yhteiskuntakohtaisia. Suomessa rakenteelliset sekä yksilölliset tekijät vaikuttavat osakseen köyhyyteen ja sitä kautta huono-osaisuuteen. Sosiaalipolitiikalla kyetään vaikuttamaan huono-osaisuuteen esimerkiksi

etuustason sekä terveystalveluiden kustannuksien kautta. Sosiaalipolitiikan vaikutusten ulkopuolelle jäävät taas rakenteelliset tekijät, esimerkiksi työttömyyden, palkkatasson tai asumiskustannusten tekijät. (Saari 2015: 101.)

Kivivuoren, Aaltosen, Näsin, Suonpään ja Danielssonin (2018) mukaan kriminologinen tutkimus osoittaa, että rikollisuudessa esiintyy ylisukupolvisuutta. Ylisukupolvisuus voi selittyä kasvatuksella, mutta se voi selittyä myös perimällä. Tutkimus perustelee rikoskäyttäytymisen periytymistä käyttäytymisgeneettisten tutkimuksien pohjalta, jotka osoittavat, että lähes jokaisessa käyttäytymispiirteen muotoutumisessa on perimällä huomattava vaikutus. Vanhemmilla lapsille periytyy esimerkiksi itsekontrolli. Samanaikaisesti impulsiivinen vanhempi voi kuitenkin myös kasvatuksessaan luoda kasvatusympäristöön impulsiivisia piirteitä, jolloin vaikutus lapsen itsekontrolliin voi olla sekä perinnöllinen että ympäristötekijöistä johtuva. (Kivivuori & Aaltonen & Näsi & Suonpää & Danielsson 2018: 192, 194–195.)

Henkilön itsekontrolli voi vaikuttaa myös rikosten tekemiseen. Alhainen itsekontrolli voi altistaa rikosten tekemiselle, kun taas korkea itsekontrolli suojaaa rikosten teolta. Riski rikoksien tekemiselle voi olla jopa viisinkertainen matalan itsekontrollin omaavilla nuorilla henkilöillä. (Salmi 2005: 79, 88–95.) Myös Jokelan (2006) mukaan ympäristötekijöiden lisäksi rikoskäyttäytymiseen vaikuttaa myös perimä. Käyttäytymisgenetiikan tutkiminen on osoittanut, että ympäristötekijöiden lisäksi myös geneettiset tekijät vaikuttavat käyttäytymisen ohjautuvuuteen. Sosiaalinen käyttäytyminen vaikuttaa esimerkiksi henkilön ystävien ja kumppanin valintaan sekä koulumenestykseen. (Jokela 2006: 101.)

Myös antisosiaalinen käytös voi periytyä vanhemmalta lapselle. Antisosiaalisuus voi näkyä rikoksien tekemisellä nuorena tai aikuisena. Antisosiaalisuus käsittää esimerkiksi käytöksen, johon kuuluu erilaisten sosiaalisten normien laiminlyönti. Tähän voi kuulua niin lainsäädännön määrittämät normit, mutta myös yleiset sosiaaliset normit, kuten koulun säännöt. Antisosiaaliselle kehityspolulle joutumista määrittävät niin geenit kuin myös ympäristötekijät, mitkä luovat yksilölle suojaavia sekä riskitekijöitä. Riskin voi muodostaa niin geeniperimä kuin ympäristötekijätkin toisistaan riippumatta. (Jokela 2006: 97–112.) Tutkimusten mukaan myös esimerkiksi äidin sairastumisella masennukseen voi olla vaikutusta lapsen antisosiaaliseen käytökseen (Haapasalo 2006: 135). Kivivuoren, Aaltosen, Näsin, Suonpään ja Danielssonin (2018: 195) mukaan aikuisen antisosiaalisuuden selittää parhaiten lapsuusajan antisosiaalisuus.

4 Nuorisotyön asiakkuus

Etsivän nuorisotyön pohja muodostuu nuoren omasta tahdosta työskennellä, työntekijöiden jalkautumisesta nuorten pariin, yhdessä kulkemisesta työntekijän ollessa nuoren rinnalla sekä voimavarojen vahvistamisesta. Tavoitteena etsivällä nuorisotyöllä on vahvistaa muun muassa nuoren itsenäisyyttä, osallisuutta ja läheisverkostoa. Sen tavoite on myös yhteiskunnallisesti vaikuttaminen ja nuoruuden ilmiöiden sekä haasteiden näkyväksi tuominen. Asiakkuus etsivän nuorisotyön kanssa alkaa palveluun ohjautumisen jälkeen aloitusvaiheella. Nuori ja etsivä nuorisotyöntekijä opettelevat tuntemaan toisensa, pyrkivät luomaan keskinäistä luottamusta ja työskentelylle asetetaan yhdessä tavoitteita, joita kohti mennä. Etsivän nuorisotyön menetelmiin kuuluvat esimerkiksi yksilön tuki, rinnalla kulku, pienryhmät, palveluohjaus, yhteistyö muiden toimijoiden kanssa, sekä työparityöskentely. (Paananen & Piironen & Uustalo 2022: 4–10, 25–28.)

Monialainen yhteistyö on keskeinen osa etsivää nuorisotyötä, sillä sen avulla voidaan ohjata nuoria erilaisiin palveluihin ja toisaalta taas tavoittaa nuoria muiden toimijoiden kautta. Verkostoituminen edistää etsivän nuorisotyön tunnettavuutta sekä nuorten aseman paranemista yhteiskunnassa. Yhteistyötä voidaan tehdä esimerkiksi poliisin, rikosseuraamuslaitoksen, puolustusvoimien, koulujen tai erilaisten sosiaalihuollon palveluiden kanssa. Etsivät nuorisotyöntekijät pyrkivät edistämään nuoren kanssa tämän sosiaalista vahvistumista, johon kuuluu muun muassa usko tulevaan, itselle mieleinen arki, tukiverkosto ja arvostus itseä kohtaan. Etsivä nuorisotyö on yhteistyötä nuoren ja toisten ammattilaisten kanssa. Nuoren kohtaaminen ja kuuleminen omana ainutlaatuisena yksilönään on työn keskiössä. (Paananen & Piironen & Uustalo 2022: 7–8, 36–37.)

Sosiaalipedagogisesta näkökulmasta sen työotteeseen sisältyvä ihmisen dialoginen kohtaaminen perustuu muun muassa tasavertaisuudelle, avoimuudelle ja luottamukselle. Ihminen kohtaa toisen ihmisenä kunnioittaen ja hyväksyen. Samalla työntekijä voi tuoda omaa persoonaansa esille, omat rajat kuitenkin muistaen. Sosiaalipedagogiseen työotteeseen kuuluu myös ihmisen näkeminen toimijana, ei suoritettavien toimintojen kohteena. Työllä pyritään lisäämään ihmisen omaa toimijuutta, osallisuutta, osallistumista ja vaikutusmahdollisuuksia elämässä. Näiden lisäksi sosiaalipedagoginen työote ottaa huomioon niin yksilön, yhteisön kuin yhteiskunnan työskentelyssä. Nämä alueet voivat painottua työssä toinen toista enemmän tai vähemmän, mutta ne ovat silti osa sosiaalipedagogista työtettä. (Nivala & Ryytänen 2019: 190–191, 196, 224.)

Asiakkuuden alkaessa tärkeää on luoda luottamuksellinen suhde työntekijän ja nuoren välille. Luottamussuhteen rakentamiseen käytetään paljon aikaa, jotta nuori pystytään

kohtaamaan kokonaisvaltaisesti. Etsivä nuorisotyöntekijä toimii nuorelle luotettavana ja turvallisena aikuisena, joka tukee nuorta elämän eri osa-alueilla. Työntekijän ja nuoren välille pyritään saamaan molemminpuolinen ymmärrys sekä rehellinen ja läpinäkyvä suhde. Nuorisotyöntekijä kulkee rinnalla ja mahdollistaa nuoren tukemisen elämän eri siirtymisvaiheissa sekä muutoksissa. Nuorisotyöntekijän tulee joustaa pitkäkestoisissa asiakassuhteissa nuoren mukana hänen muuttuvissa elämäntilanteissa sekä sopeutua muuttuviin yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Etsivä nuorisotyöntekijä kulkee nuoren rinnalla niin kauan kuin nuorella on siihen tarve. (Paananen & Piironen & Uustalo 2022: 7, 11–12.)

Luottamuksessa on kyse ihmisten välisestä vuorovaikutussuhteesta. Luottamussuhteeseen vaikuttavat henkilöiden käyttäytyminen sekä heidän ominaisuutensa. Samoin nämä piirteet voivat vaikuttaa myös luottamuksen syntymiseen heikentävästi tai myös epäluottamuksen syntymiseen. Kouzesin ja Posnerin (1993) mukaan luottamuksen rakentumiseen vaikuttavat ihmisen käyttäytymispiirteet, kuten rehellisyys, innostavuus, usko tulevaan sekä ammatillinen kyvykkyys. Luottamuksen rakentumiseen ihmisten välille vaikuttaa myös esimerkiksi se, kuinka hyvin he tuntevat toisensa. Kun he oppivat tuntemaan toisiaan, luottamus alkaa rakentumaan. Annisonin ja Wilfordin (1998) mukaan esimerkiksi terveydenhuollon piirissä luottamukseen vaikuttavia piirteitä ovat taas toistensa tuntemisen lisäksi sitoutuminen, vastuullisuus, rehellisyys, johdonmukaisuus, avoimesti kommunikointi ja konfliktien ratkaisukyky. (ks. Harisalo & Miettinen 2010: 32–35.)

Nuorisotyöntekijä Kiilakosken nuorisotyön suhdeteorian mukaan nuorisotyössä on kahdeksan nuorelle olennaista suhdetta: itseensä, turvallisiin aikuisiin, toisiin nuoriin, koulutukseen ja työelämään, asuinalueeseen, yhteiskunnan palveluihin, päätöksentekoon ja yhteiskuntaan sekä maailmaan ja luontoon. Nuorisotyön tehtävänä on tukea nuorta näissä kahdeksassa eri suhteessa. (Määttä & Kiilakoski 2023: 75–76.) Etsivässä nuorisotyössä tunnistetaan muun muassa nuoren ympärillä tapahtuvien asioiden yhteys hänen elämäntilanteeseensa ja siihen vaikuttaviin tapahtumiin. Nuoren aiemmin koetut asiat elämässä voivat myös vaikuttaa luottamuksen saamiseen häneltä. (Paananen & Piironen & Uustalo 2022: 30.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Opinnäytetyömme näkökulma on tutkimuksellinen ja se toteutetaan laadullisena, eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Tutkimuksen tarkoituksena on kerätä nuorisopalveluiden

työntekijöiden näkemyksiä rikoksilla oireilevien nuorten nuorisotyön asiakkuuden taustatekijöistä sekä asiakkuuteen yhteydessä olevista tekijöistä. Tutkimukseen osallistuvat ovat osa Poliisin ennalta estävän yksikön nuorisotyön henkilöstöä. Kaikilla haastateltavilla on omakohtaista kokemusta nuorisotyöntekijänä toimimisesta. Toteutamme aineiston keruun puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla. Haastattelut toteutetaan yksilöhaastatteluina etäyhteyksin. Haastatteluita toteutetaan yhteensä 4 kappaletta. Kerätty aineisto analysoidaan teemoittelemalla.

Laadullisen tutkimuksen tavoitteena ei ole löytää yleistyksiä tutkittavista ilmiöistä, vaan antaa niistä kuvauksia ja tulkintoja (Tuomi & Sarajärvi 2018: 98). Asioiden syy-seuraussuhteet eivät ole myöskään tutkimuksen kohteena (Günther & Hasanen 2021). Tarvittavaa tietoa antavat tutkittavat henkilöt, jotka ovat jollain tapaa kosketuksissa kyseiseen ilmiöön ja täten heiltä voidaan saada tietoa kyseisestä asiasta. Kohderyhmän tulee olla valittu harkitusti, jotta ilmiöstä saadaan oikeanlaista tietoa laajasti. Tutkittaville henkilöille toteutettavaa haastattelua voidaan pitää laadulliselle tutkimukselle yhtenä tyypillisenä menetelmänä kerätä aineistoa. Jotta laadullinen tutkimus voi onnistua, se tarvitsee kerättävän aineiston lisäksi jo valmiina olevaa teoriaa. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 23, 83, 98.) Haluamme saada selville nimenomaan nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä nuorten rikoksilla oireilevien asiakkaiden nuorisotyön asiakkuuden taustatekijöistä ja asiakkuuksiin yhteydessä olevista tekijöistä, joten laadullinen tutkimus sopii tähän tarkoitukseen parhaiten.

5.1 Tutkimuskysymykset

Olemme valinneet tutkimuskysymykset yhdessä työelämäkumppanin kanssa vastamaan meidän opinnäytetyön tekijöiden mielenkiintoa sekä heidän tarvettaan. Tutkimuskysymykset ovat muokkautuneet opinnäytetyön teon varrella, etenkin haastatteluiden teon jälkeen. Lopulliset tutkimuskysymykset on pyritty määrittelemään niin, että ne vastaavat opinnäytetyön tarkoitukseen, ja että kerätty aineisto vastaa niihin. Tutkimuskysymyksiä opinnäytetyössämme on kaksi:

- Millaisia taustatekijöitä nuorisotyöntekijät tunnistavat rikoksilla oireilevien nuorten nuorisotyön asiakkuuksien taustalla?
- Mitkä tekijät ovat yhteydessä nuorisotyön asiakkuuden pituuteen?

Nuorisotyöntekijät työskentelevät lähellä nuoria nuorille ominaisissa toimintaympäristöissä, joten heidän näkemyksiään rikoksilla oireiluun ja asiakkuuteen johtavista taustatekijöistä on mielestämme tärkeää tuoda ilmi ja tutkia. Koemme, että tällä tutkimuksella voidaan tuoda esiin nuorisotyön tuottama lisäarvo poliisin ennalta estävään toimintaan sekä rikoksilla oireilevien nuorten tukemiseen. Toivomme, että tutkimuksen tuomaa tietoa hyödyntäisivät myös muut nuorten kanssa työskentelevät ammattilaiset. Nuorisoriikollisuus on kasvava ja dynaaminen haaste suomalaisessa yhteiskunnassa, mikä tuo mukanaan jatkuvasti uusia rikollisuuteen liittyviä ilmiöitä.

5.2 Aineiston keruu ja analysointi

Käytämme aineistonkeruussa menetelmänä teemahaastattelua. Haastattelulla saadaan selville haastateltavan, eli tutkittavan mielipiteitä, ajatuksia ja näkemyksiä (Eskola & Suoranta 2008: 85). Haastattelu aineistonkeruumenetelmänä antaa vapautta esimerkiksi haastattelukysymyksen toistamiselle tai vapaammalle keskustelulle konkreettisesti aineistoa kerätessä. Sen tavoitteena on mahdollisimman laaja aineisto tutkittavasta ilmiöstä, jota voidaan helpottaa esimerkiksi jakamalla haastatteluun tulevat kysymykset tutkittaville henkilöille ennen varsinaista haastattelutilannetta. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 85.) Teemahaastattelussa tarkoituksena on haastatella tutkittavia henkilöitä tiettyjen teemojen pohjalta. Tämä vaatii tutkijalta aiheeseen paneutumista kirjallisuuslähteiden avulla. Teemahaastattelu antaa vapautta haastattelukysymyksiin, jotka voivat vaihdella. (Hyvärinen & Suoninen & Vuori 2021.)

Teemahaastattelusta voidaan puhua myös puolistrukturoituna haastatteluna, jolloin tarkoituksena on ennemmin kysyä aiheeseen liittyvistä teemoista, eikä ennalta tarkkaan määriteltyjä kysymyksiä (Hirsjärvi & Hurme 2009: 47–48). Puolistrukturoitu runko kannustaa tutkittavia vastaamaan haluamallaan tavalla haastattelukysymyksiin (Hyvärinen & Suoninen & Vuori 2021). Annamme alustavat haastattelukysymykset tutkittaville henkilöille ennen haastattelun toteuttamista heidän niin halutessaan. Haastattelurungon teemat ovat kaikille haastateltaville samat, mutta kysymykset voivat vaihdella keskustelun mukaan.

Koska tavoitteena ei ole yleistää tutkittavaa ilmiötä, vaan esittää sille kuvauksia, aineiston koko voi olla myös pieni, mutta kuitenkin aiheeseen sopivasti rajattu. Kun ilmiöstä ei saada enempää uutta tietoa haastateltavilta, aineisto on kylläntynyt. Kylläntymistä, eli saturaatiota, on vaikea määritellä muun kuin tutkijan itse. (Eskola & Suoranta 2008: 61–63.) Saturaation arvioiminen sopii tutkimuksiin, joissa etsitään samankaltaisuutta,

eikä eroavaisuuksia aineistosta. Siihen liittyy kuitenkin ongelmakohtia, eikä saturaation mittaaminen ole välttämättä tarkoituksenmukaista. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 99–101.)

Kerättyä aineistoa lähdetään purkamaan kirjoittamalla ääninauhat puhtaaksi sanasta sanaan eli litteroimalla (Hirsjärvi & Hurme 2009: 138). Litteroinnin yhteydessä aineisto pseudonymisoidaan ja tällöin haastateltaville annetaan omat koodit (H1, H2, H3, H4). Kun henkilötiedot eivät ole liitettävissä tiettyyn henkilöön ilman olennaisia lisätietoja (kuten koodia), ne ovat pseudonymisoituja. Pseudonymisointi on sopiva väline tutkimusta tehdessä. (Tietosuojavaltuutetun toimisto n.d.) Litteroinnin jälkeen aineistoa lähdetään koodaamaan. Koodaaminen tarkoittaa aineiston käyntiä läpi lukien ja samalla merkiten tutkimusongelman kannalta merkitykselliset kohdat tutkijan tulkinnan mukaan (Eskola & Suoranta 2008: 154–156). Aineistoa voidaan koodata monin erin periaattein, joten on tutkijan tehtävä rajata sitä ja miettiä tutkimuksen kannalta merkitykselliset luokat. Nämä kohdat litteroidusta tekstistä voidaan merkitä esimerkiksi värillä yliviivaimalla. (Juhila 2021a.) Litteroituamme äänitiedostot tekstiksi, koodaamme aineiston Wordissa erilaisin värikoodein. Koodaamme aineiston niin, että koodatut kohdat liittyvät tutkimuskysymyksiimme. Tutkimukseen liittyvä aineistot säilytetään koko tutkimuksen ajan tutkijoiden salasanalla suojatuilla Metropolia ammattikorkeakoulun tallennusasemilla.

Käytämme aineiston analysointimenetelmänä teemoittelua. Sitä voidaan hyödyntää niin aineiston selkeyttämiseen, että varsinaisena analyysimenetelmänä (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a). Teemoittelussa aineistosta nostetaan esille erilaisia teemoja, jotka toistuvat siinä (Tuomi & Sarajärvi 2018: 105–107). Tavoitteena teemoittelussa on etsiä tutkimusongelmaan yhteydessä olevat aiheet. Analysoidessa aineistosta nousevia teemoja tulee mukana kuljettaa myös teoriapohjaa, jotka keskustelevat keskenään. (Eskola & Suoranta 2008: 174–175.) Teemoittelussa voidaan nostaa esiin konkreettisia esimerkkilauseita saadusta aineistosta, joita kutsutaan sitaateiksi. Niiden avulla voidaan näyttää lukijalle, miten teemoihin on päädytty. (Juhila 2021b.) Sitaateilla voidaan ilmentää tutkijoiden tekemiä tulkintoja aineistosta, joita lukija voi arvioida (Eskola & Suoranta 2008: 180).

Aineistolähtöinen analyysi painottuu kerätystä nimenomaan aineistosta nouseviin teemoihin. Tutkimuksen taustalla ei ole yhtä tiettyä teoriaperustaa, vaan aineistosta nostetaan esille analysoitavaa tietoa. Kokonaan aineistolähtöisen analyysin toteuttaminen on haastavaa, sillä esimerkiksi tutkimusasetelma ja -menetelmät ohjaavat saatuja tutkimustuloksia. (Tuomi & Sarajärvi 2018: 108–109.) Tutkijan tulee pyrkiä kuitenkin analy-

soimaan saatua aineistoa ilman ennakkoajatuksia, jolloin keskiössä on aineiston tarjoama sisältö (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b). Tavoitteena on täten luoda teoria aineiston pohjalta. Aineistoa tulee rajata jollain tapaa, sillä muuten sen analysoiminen on liian laajaa, eikä välttämättä palvele tarkoitusta. (Eskola & Suoranta 2008: 19.)

Milesin ja Hubermanin (1994) mukaan aineistolähtöisessä analyysissä aineistosta etsitään osia, jotka liittyvät tutkimuskysymykseen, eli pilkotaan aineistoa pienempiin osioihin. Sen jälkeen nämä osat muutetaan pelkistettyihin muotoihin. Nämä tiivistetyt muodot aineistosta yhdistetään jonkin tutkijan valitseman periaatteen mukaisesti erilaisiin kategorioihin. Nämä kategoriat saavat sisältöään vastaavat otsikot. Edelleen jatketaan näiden kategorioiden yhdistelyä, jotta saadaan yläkategorioita, jotka saavat myös sisältöään vastaavat otsikot. Mikäli aineisto on laaja, voidaan tehdä edelleen yhdistelyä, jotta saadaan pääkategorioita. Kategorisointi päättyy yhteen yhdistävään kategoriaan. (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018: 114–115.)

Aineistosta koodatut kohdat ovat alkuperäisiä ilmaisuja. Alkuperäisistä ilmaisuista teemme tiivistetyn muodon, joka on nimeltään pelkistetty ilmaus. Pelkistetyistä ilmauksista yhdistämme pieniä alateemoja, joita on yhteensä 47 kappaletta. Alateemat yhdistetään vielä isompiin yläteemoihin, joita on yhteensä 5 kappaletta. Mielestämme yläteemoja on sopiva määrä ja ne kuvaavat alateemojaan hyvin, joten emme näe tarvetta muodostaa yhtä pääteemaa kaikkia yläteemoja kuvaamaan.

Tutkimustuloksia esittäessämme nostamme esiin tuloksien kannalta oleellisia sitaatteja aineistosta. Sitaatit ovat mahdollisimman tarkkasanaisia, mutta niistä on saatettu poistaa ylimääräisiä tai asian kannalta epäoleellisia kohtia, kuten saman sanan toistoa. Ne ovat siis alkuperäisiä ilmauksia aineistosta.

5.3 Tutkimuksen eettisyys

Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluvat periaatteet ovat rehellisyys, luotettavuus, kunnioitus ja vastuullisuus (ALLEA 2023). Hyvään tieteelliseen käytäntöön eivät kuulu valheellisen tiedon levittäminen eli sepittäminen, tiedon vääristely muokkaamalla sitä tai toisen työn väärinkäyttö, eli plagiointi. Hyviä tieteellisiä menettelytapoja ovat muun muassa avoimuus ja huolellisuus tieteellisessä toiminnassa, asiaan kuuluvien lupien huomioiminen ja hakeminen ennen tutkimuksen toteuttamista, hyvän tieteellisen käytännön ohjeiden mukaan toimiminen, tieteelliseen toimintaan liittyvien henkilöiden turvallisuuden suojeleminen, erilaisten lakien huomioiminen ja noudattaminen (esimerkiksi

henkilötiedot), vaitiolovelvollisuus ja luottamuksellisuus tutkimusta tehdessä, sekä kunnioitus muita kohtaan tiedeyhteisössä (esimerkiksi oikeanlaiset lähdeviitteet). (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023: 13–14, 16–17.) Toimimme opinnäytetyöprosessin aikana hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti ja otamme huomioon esimerkiksi tutkimusluvan hankkimisen, vaitiolovelvollisuuden haastatteluista koskien sekä avoimuuden tutkimustuloksia raportoidessa sekä muut käytännöt.

Ennen tutkimuksen tekemistä tutkijoilla tulee olla hankittuna myönteinen tutkimuslupa tutkimuksen kohteena olevalta organisaatiolta (Kuula-Luumi 2021). Hankimme tutkimusluvan Helsingin kaupungin kulttuurin ja vapaa-ajan toimialalta syksyllä 2024. Aineiston keruu alkaa vasta myönteisen tutkimusluvan saatuaamme. Lisäksi olemme selvittäneet työelämäkumppanilta luvan tiimin mainitsemiseen opinnäytetyössä.

Tutkimuksessa tulee ottaa huomioon henkilön suostumus haastatteluun osallistumisesta sekä kunnioittaa hänen itsemääräämisoikeuttaan. Tutkittavalle on tärkeää antaa tieto ymmärrettävästi siitä, mitä tutkimuksessa tulee tapahtumaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009: 25.) Toimitamme tutkittaville suostumuslomakkeen sekä informointilomakkeen, joka pitää sisällään tietoa tutkimuksesta, tutkittavan oikeuksista ja tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta, tutkimuksen tarkoituksesta sekä aineiston hävittämisestä. Informointi liittyy myös esimerkiksi luottamuksellisuuteen, eli siihen, miten tutkija takaa haastateltaville henkilöille näiden tietojen salassapidon. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista eikä haastateltavaa tule painostaa osallistumaan. Haastateltavalla on oikeus keskeyttää haastattelu ja perua osallistuminen tutkimukseen. (Mäkinen 2006: 95, 115–116.) Huomioimme, että haastateltavalla on oikeus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta, vaikka suostumuslomake olisikin allekirjoitettu tai suostumus annettu suullisesti.

Tutkimusta tehdessä tulee arvioida sen reliiäbeliutta sekä validiutta. Reliäbelius, eli tutkimuksen tuloksien toistettavuus, pyrkii samankaltaisiin tuloksiin. Validius, eli esimerkiksi käytettyjen menetelmien pätevyys, tarkoittaa tutkijan valitsemien menetelmien sopevuutta tutkittavaan kohteeseen. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009: 231–232.) Reliäbelius ja validius viittaavat enemmänkin määrälliseen tutkimukseen, mutta samalla tavalla laadullisessa tutkimuksessa voidaan pohtia sen luotettavuutta (Tuomi & Sarajärvi 2018: 160–161). Laadullisen tutkimuksen kannalta reliiäbeliutta voidaan tarkastella luotettavuuden kautta, jota lisää esimerkiksi läpinäkyvyys ja avoimuus tutkimuksen eri vaiheista ja toteuttamisesta. Validiutta taas voidaan pohtia esimerkiksi tutkittavien kohteiden kuvauksien ja niiden pohjalta tehtyjen tulkintojen pätevyyden kautta. (Hirs-

järvi & Remes & Sajavaara 2009: 231–232.) Toimimme opinnäytetyöprosessia raportoidessa mahdollisimman läpinäkyvästi ja avoimesti saamistamme tuloksista. Luotettavuutta voisi lisätä esimerkiksi suurempi otanta tutkittavia kohteita.

Haastattelut äänitetään Zoom-alustan kautta ja tallenne säilytetään Metropolia Ammattikorkeakoulun salasanalla suojatulla tallennusasemalla. Kerromme haastateltaville, että haastattelu tullaan äänittämään. Varmistamme tutkittavien henkilöiden suostumuksen ennen haastattelun alkua, jolloin se tulee äänitteelle. Aineiston litteroinnin yhteydessä aineisto pseudonymisoidaan, jolloin aineistossa saatua tietoa ei voida enää yhdistää haastateltuihin henkilöihin. Mahdolliset ilmi tulleet arkaluontoiset tiedot poistetaan litterointivaiheessa. Henkilötietoja käsittelevää henkilö sitoo lain mukaan vaitiolovelvollisuus, eli velvollisuus olla paljastamatta ulkopuolisille näitä tietoja (Henkilötietolaki 523/1999 § 33). Tutkimukseen liittyvä aineistot säilytetään koko tutkimuksen ajan tutkijoiden salasanalla suojatuilla Metropolia ammattikorkeakoulun tallennusasemailla. Opinnäytetyön julkaisemisen jälkeen hävitämme tutkimusaineiston poistamalla sen pysyvästi Metropolia Ammattikorkeakoulun tallennusasemalta. Päätimme opinnäytetyön tekijöinä jo tutkimussuunnitelmaa tehdessä, ettemme tule käyttämään tai luovuttamaan aineistoa muuhun tarkoitukseen, vaan se tullaan hävittämään opinnäytetyön teon jälkeen.

6 Analyysin tulokset

6.1 Kasvuolosuhteet

Kasvuolosuhteet-yläteema muodostettiin alateemoista *Vanhempien voimavarattomuus, Kontrollin puute, Kasvatuskäytännöt, Vanhemman tuen puute, Turvallisen aikuisen puute, Huostaanotto, Perheen sisäiset haasteet, Ylisukupolvisuus, Matala tulotaso, Sisarusuhteet, Oman tilan puute ja Maahanmuuttajatausta*. Haastateltava nosti esiin nuorten vanhempien voimavarattomuuden tukea nuorta riittävästi. Tämä voi ilmetä esimerkiksi niin, ettei vanhempi saa nuorta paikalle ankkuritoiminnan puhutukseen rikoksen teon jälkeen. Vanhemmalla itsellään voi olla haasteita elämässä, kuten aktiivinen päihdeongelma, joka vähentää tämän voimavaroja puuttua lapsen tilanteeseen tai vanhemmalta saattaa puuttua osaaminen puuttua siihen. Haastateltava nosti esille myös nuoren täysi-ikäistymisen ja sen myötä vanhempien kontrollin vähenemisen, jolloin haastateltava kuvaili nuoren tilanteen voivan eskaloitua sen jälkeen. Kontrollin puutetta kuvattiin myös ”jarrun puuttumisena” kotoa.

”...lähtee vaan niinku homma vierimään niinku yhä hullumpaan suuntaan, kun tulee se täysikäisyys, kun sitte ei oo ees sitä viimesintä niinku sillee, että vanhemmat pystyy niin sanotusti kontrolloimaan.” (H3)

Toinen haastateltava nosti taas esille kasvatukseen nuorten lähettämisen ulkomaille kasvatettavaksi, mikäli nuori on hölmöillyt ja tehnyt rikoksia Suomessa. Tällöin nuori saattaa saada vaikutteita rikollisuuteen ulkomailta.

Jokaisessa haastattelussa tuotiin vahvasti esille vanhemman tuen puute riskitekijänä nuoren rikolliseen toimintaan. Jotkut haastateltavat korostivat erityisesti isän läsnäolon ja isän mallin puuttumista nuoren elämästä. Vanhemman tuen puute ilmeni joko konkreettisesti vanhemman puuttumisena (esimerkiksi vanhempi paljon töissä tai ei muuten nuoren elämässä mukana) tai tuen puutteena (esimerkiksi nuoren kokemus, etteivät vanhemmat kannusta kouluttautumiseen tai heitä ei kiinnosta, mitä nuori tekee vapaa-ajalla).

”...sil ei oo välttämättä niin suurta merkitystä, et puuttuuko se vanhemmuus siks et ollaan Brysselissä töissä, vai siks et [...] on tota vaikka monilapsisuutta tai kielitaidottomuutta tai ei olla integroiduttu vielä suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen järjestelmiin ni se lopputulos saattaa olla sit ään sama.” (H4)

Haastateltavat ilmaisivat myös, että esimerkiksi monilapsisuus saattaa aiheuttaa sen, ettei vanhemmalla ole aikaa riittävästi yksittäiselle nuorelle. Eräs haastateltava toi esille, että isona riskitekijänä voi olla ylipäätään turvallisen aikuisen puute, jolloin nuori saattaa hakea mallia ja esikuvaa jostain muualta. Tällöin esikuva voi löytyä esimerkiksi rikoksia tekevien henkilöiden piireistä.

”[Nuoret] puhuvat aika paljon siitä tuesta mitä saavat tai mitä eivät saa kotona, vaikka erilaisten valintojen tekemiseen...” (H4)

Yhdessä haastattelussa nousi esiin huostaanoton ja ylipäätään varhaislapsuuden yhteys rikolliseen toimintaan myöhemmin. Haastateltavan mukaan melkein kaikilla rikoksilla oireilevilla nuorilla voi huomata taustalla varhaislapsuuden kokemuksissa ja kiintymyssuhteissa jotain ikävää. Tässä yhteydessä haastateltava korosti vanhemmuuden tuen tärkeyttä jo sen alkumetreiltä asti, esimerkiksi neuvolasta. Ylipäätään erilaiset perheen sisäiset haasteet, kuten perheenjäsenen tai -jäsenten mielenterveysongelmat, päihdeongelmat, liian pieni asunto perheelle sekä kasautuneet ongelmat, nousivat haastatteluissa esille. Perheen sisäiset haasteet voivat olla yhteydessä myös siihen, että rikoksilla oireilu näkyy myös useammalla perheen lapsella. Liian pieni asunto voi

ajaa nuorta haastateltavan mukaan viettämään aikaa enemmän julkisissa tiloissa, jolloin kynnyksellä rikoksia saattaa madaltua. Perheen yhteiset haasteet voivat viedä huomiota pois tukea tarvitsevasta nuoresta, joka oireilee rikoksia tekemällä, jos vanhemmalla tai vanhemmilla ei ole esimerkiksi aikaa huolehtia nuoresta.

Jokainen haastateltava tunnisti rikoksilla oireilevien nuorten taustassa usein voivan olla ylisukupolvisuutta. Haastatteluissa kävi ilmi, että monen nuoren perhepiirissä saattaa olla perheenjäseniä tai sukulaisia vankilassa suorittamassa vankeustuomiota, he ovat tehneet aiemmin tai tekevät rikoksia tällä hetkellä tai heillä saattaa olla päihdeongelmia.

”...siellä on jonkin näköstä rikoskäyttäytymistä ollut jo niinku vanhemmilla tai muilla sukulaisilla ja se yleensä kyl tulee ihan niinku siinä keskustelun lomassa ilmi, et se nuori ite kertoo, et nii äiti on vankilassa tai jotain tää tyypistä.” (H2)

Myös huoltajien työttömyys ja matala tulotaso sekä ylipäätään syrjäytyminen mainittiin ylisukupolvisuudesta kysyttäessä. Nuorten puheessa kuuluu yhden haastateltavan mukaan ylisukupolvisuus ja eräs haastateltava kuvaili ylisukupolvisuutta sanalla ”perheen ja suvun taakka”. Esiin nousi myös ilmiö, jossa työntekijä on voinut aiemmin työskennellä nyt asiakkuudessa olevan nuoren vanhempien kanssa.

Haastatteluissa teemana nousi esiin myös sisarusten yhteys nuoren rikolliseen toimintaan. Saman perheen sisaruksilla voi olla rikoksilla oireilua ja voi olla, että he ovat myös palvelujen piirissä sen vuoksi. Tämä saattaa kertoa myös yleisesti perheen haasteista, eikä niinkään sisaruksen rikoskäyttäytymisen yhteydestä nuoren rikoskäyttäytymiseen. Eräessä haastattelussa puhuttiin myös vanhemman sisaruksen saattavan houkutella nuorempia sisaruksia rikoksien tekemiseen ja toisaalta taas nuoremman sisaruksen ihailu vanhempaa sisarusta kohtaan, mikäli tällä on rikoksien teon myötä esimerkiksi enemmän rahaa.

Osassa haastatteluissa nousi esille nuorten oman tilan puute. Liian pieni asunto esimerkiksi perheen suuren koon tai taloudellisen tilanteen vuoksi saattaa ajaa nuoret viettämään aikaa enemmän kodin ulkopuolella. Tällöin vanhempien on haastavampi tietää, mitä nuoret tekevät vapaa-ajallaan. Myös omilleen muuttaneella nuorella voi olla haasteita asumisessa ja olla vailla omaa kotia. Myös matala tulotaso toistui useassa haastattelussa. Lapsiperheköyhyys, vanhempien työttömyys ja matalapalkkaisuus sekä matala sosioekonominen asema nähtiin riskitekijöinä nuoren rikoksien tekemiselle.

”...lapsiperheköyhyys ja mietitään, että pitää muuttaa pienempään [asuntoon] ja ei ole lapsilla esimerkiksi omaa tilaa tai vanhemmillakaan ei ole omaa tilaa ja on semmosta, niinku eletään kovasti siinä semmosessa tota liian ohuella langalla, niin ne on ehkä ne riskitekijät.” (H3)

Näihin liittyi myös vanhempien matala koulutustaso. Tärkeänä nähtiin jonkinlainen harrastus suojaavana tekijänä nuorelle. Vanhemmilla ei ole välttämättä varaa harrastuksen kustantamiseen, joka taas voi johtaa tekemisen puutteeseen. Myös nuoren oma matala tulotaso saattaa olla syynä tämän rikoksien tekemiselle rahan sekä esimerkiksi päihteiden saavuttamiseksi.

Osa haastateltavista nosti esille Suomessa maahanmuuttajataustaisuuden riskitekijänä nuoren rikoksilla oireilulle. Tätä perusteltiin esimerkiksi vanhempien kielitaidottomuudella ja täten mahdollisesti yhteiskunnan ulkopuolelle jäämisestä. Joissain tilanteissa nuorten suomen kielen taito voi olla vanhempia parempi. Nuori voi tällöin joutua toimimaan tulkkina vanhemmille ja samalla pystyä myös esimerkiksi peittelemään omia rikoksiaan. Riskitekijänä maahanmuutossa voi olla integroimattomuus suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen järjestelmiin. Maahanmuuttajataustaan liittyviä riskitekijöitä voivat haastateltavan mukaan olla esimerkiksi kasautuneet ongelmat, kuten kielitaidottomuus, monilapsisuus, liian pieni koti ja muiden haasteiden yhteissumma. Eräs haastateltava mainitsi riskitekijänä suomalaisen yhteiskunnan ja sen järjestelmien ymmärtämättömyyden, mutta lisäsi sen voivan liittyä muihinkin kuin maahan muuttaneisiin henkilöihin. Tästä näkökulmasta haastateltava toi esille, että kaikilla perheillä ei yksinkertaisesti ole samoja voimavaroja.

6.2 Yhteiskunnallinen osallisuus

Yhteiskunnallinen osallisuus -yläteema muodostettiin alateemoista *Alueiden haasteet, Epäluottamus muita ihmisiä ja palveluita kohtaan, Palvelujen saatavuus, Osattomuus yhteiskunnassa ja Tilaisuus rikollisuuteen*. Jokainen haastateltava toi esille, että nuorten rikollinen toiminta saattaa eriytyä tietyille alueille. Osa haastateltavista tarkoitti alueilla kaupungin ja julkisen liikenteen solmukohtia, eli sellaisia paikkoja, joissa liikkuu paljon ihmisiä (kuten kauppakeskukset, asemat ja niiden ympäristöt). Eräs haastateltava toi esille haasteita olevan alueesta riippumatta, mutta ne voivat olla erilaisia ja toisaalta taas tapahtua piilossa kodin sisällä. Osa taas kertoi, että asuinalueella voi olla yhteys rikolliseen toimintaan. Tätä selitettiin rikollisuuden keskittymisellä alueille, joissa asuu huono-osaisempia ihmisiä ja täten tietyt alueet korostuvat rikollisuudesta puhuttaessa. Osa ei nähnyt asuinalueella ja rikollisella toiminnalla olevan tilastollista yhteyttä.

Melkein kaikissa haastatteluissa nousi esille nuorten epäluottamus aikuisia, ammattilaisia ja palvelujärjestelmää kohtaan. Tämä näkyy esimerkiksi epäluulona, pettymyksinä ja tunteena, ettei ammattilaisilta ole saatu riittävää tukea.

”... [vanhemmilla nuorilla] saattaa olla myös sellasta niinkun epäluuloa vieranomaisia kohtaan ja on saattanut olla paljon pettymyksiä niinkun palvelujärjestelmiin...” (H2)

Haastateltavat toivat esille, että luottamus ammattilaisiin saattaa heikentyä nuoren elämässä olevien työntekijöiden vaihtuvuudella. Vaihtuvuus voi tuoda lisää haasteita nuoren jo valmiiksi hankalaan elämäntilanteeseen. Työntekijöiden vaihtuvuuden lisäksi nousi esille tämänhetkinen palveluiden karsiminen. Yksi haastateltavista mainitsi suurena riskitekijänä nuorten rikoksilla oireiluun palveluiden saatavuuden hankaluuden sekä yhteiskunnallisen kovuuden.

Haastatteluissa ilmeni, että nuorisotyöntekijät ovat huomanneet rikoksilla oireilevilla nuorilla olevan yhteiskunnallista osattomuutta sekä näköalattomuutta. Nuorilta saattaa puuttua kiintopiste elämästä, jolloin nuorella ei ole mitään, mihin kiinnittyä. Erityisesti puhuttaessa nuorista, joilla on mahdollisesti kytköksiä katujengiin, haastateltavat toivat esille näköalattomuutta, turvattomuutta sekä kuulumattomuutta joukkoon.

”...ollaan niinku irti yhteiskunnasta omalla tavallaa, tavalla tai toisella [...] tai ei koe niinku kuuluvansa osaksi yhteiskuntaa...” (H1)

Toisaalta taas haastateltavat toivat esille perheen kiinnittymättömyyden yhteiskuntaan sekä sen ja palvelujärjestelmän ymmärtämättömyyden. Haasteita voivat tuottaa esimerkiksi kielen osaamattomuus tai erilainen kulttuuri.

Haastateltava nosti esille tilaisuuden tehdä nopeasti rahaa rikoksilla. Haastateltavan mukaan koronapandemian aikoihin Suomen katujengeihin liitoksissa olevat nuoret alkoivat myymään laittomasti huumeaineita Suomessa enenevässä määrin, jolloin muiden tahojen huumeiden myynti oli vähäistä. Katujengi-ilmiö on rantautunut haastateltavan mukaan Suomeen ulkomailta. Huumeiden myynti mahdollistaa nuorilla nopeamman keinon tehdä rahaa. Suomessa hyvän tulotason saavuttaminen saattaa vaatia esimerkiksi korkealle kouluttautumisen, johon kuluu useampi vuosi aikaa.

”...meil oli semmonen valtatyhjiö täällä, jotka nuoret, jotka oli tottunu niinku siihen tota sekä väkivaltabisnekseen että huumeidenmyyntibisnekseen jossain muualla, nii ne toi vähän niinku sen Suomeen.” (H4)

6.3 Yksilölliset tekijät

Yläteema Yksilölliset tekijät syntyi alateemoista: *Yksilöllisyys, Kasautuneet ongelmat, Päihteet, Mielen terveyden haasteet, Neuroepätyypillisuus, Kehitystaso, Traumaattiset tapahtumat, Uhrkokemukset, Hyväksikäytetyksi joutuminen, Tekemisen puute, Kaveripiiri, Hyväksynnän haku, Ongelmat koulussa ja Rikollisuuden ihailu*. Alateemoja yhdistää tekijöiden liittyminen henkilön omiin piirteisiin, nuoren haasteiden kasaantumiseen ja niiden yksilöllisyyteen, nuoren kokemiin tapahtumiin ja niiden vaikutuksiin sekä nuoren perheen ulkopuolisiin tekijöihin, kuten muihin nuoriin tämän elämässä.

Osassa haastattelussa kävi ilmi, että nuorten tilanteet ovat hyvin yksilöllisiä, asiakkaita on eri ikäisiä sekä heillä on erilaisia taustoja. Yksi haastateltava kertoi, että rikoksia tehdään kuitenkin sukupuolesta riippumatta. Haastatteluista kävi ilmi, että nuorella saattaa olla monenlaisia kasautuneita ongelmia. Nuoren tilanne saattaa olla moniongelmainen tai moniulotteinen, jolloin tilanteeseen saattaa esimerkiksi liittyä perheeseen liittyviä haasteita kuten perheenjäsenen mielen terveys- tai päihdeongelmaa.

Kaikki haastateltavat toivat esiin nuoren rikoksilla oireiluun mahdollisena yhteydessä olevana tekijänä nuoren oman päihdeongelman. Lisäksi osassa haastatteluista nousi esiin myös nuoren mielen terveyden haasteet sekä neuroepätyypillisyyden haasteet. Yksi haastateltava korosti mielen terveyden haasteiden sekä päihteiden käytön olevan melko yleistä heidän asiakkaillaan. Nuoren päihdeongelmaan, sekä etenkin laittomien päihteiden käyttöön voi yhden haastateltavan mukaan liittyä myös päihteiden myynti, joka voi toimia myös porttina rikolliseen elämään.

”...päihteiden käyttö se on yleensä aika isossaki roolissa monella ja se voi myös ajaa sit siihen rikolliseen elämään, et sitte rahotetaan sitä päihteiden käyttöä sillä, että myydään tai näin...” (H2)

Nuoren mielen terveyden haasteisiin yhdistettiin osassa haastatteluissa hoidon puute tai sen vastaanottamattomuus nuorella. Eräs haastateltava korosti myös palveluiden riittämättömyyttä, jolloin apua tarvitsevat nuoret jäivät ilman tarvitsemaansa tukea.

Haastateltavista yksi toi esiin rikosoireilun yhteyden neuroepätyypillisyyteen. Neuroepätyypillisuus nousi esiin etenkin tilanteissa, joissa nuori ei ole saanut diagnoosia tai nuoren neuroepätyypillisyyttä ei olla huomattu riittävän varhaisessa vaiheessa tarvittavan tuen antamiseksi. Lisäksi kysyttäessä nuoren iän yhteyttä rikoksilla oireiluun, osa haastateltavista nosti esiin nuoren kehitystason suurempana tekijänä kuin nuoren iän.

”...ei niinkään se ikä, vaan nuoren kehitystaso, koska meil on myöskin niitä, jotka [...] lähestyy täysikäsyttä, mutta sitte [...] henkinen taso on tota lapsenomaisen...” (H3)

Kehitystaso näkyy yhden haastateltavan mukaan esimerkiksi lapsenomaisena käytöksenä tai siten, että nuori ei ymmärrä syy-seuraussuhteita. Osakseen syy-seuraussuhteiden ymmärtämättömyys saattoi johtua myös tiedonpuutteesta. Osa haastateltavista toi esiin, että nuoret eivät aina ymmärrä olevansa osallisia rikolliseen toimintaan esimerkiksi rikostilannetta kuvatessaan puhelimellaan.

Haastateltavien mukaan rikoksilla oireiluun saattaa olla yhteydessä myös nuorelle tapahtuneet traumaattiset tapahtumat, nuoren omat uhriksi joutumisen kokemukset sekä nuoren joutuminen hyväksikäytetyksi. Traumaattiset tapahtumat saattavat liittyä varhaislapsuudessa ja lapsuudessa tapahtuneisiin asioihin, kasvuympäristöön tai jonkin traumaattisen tapahtuman näkemiseen.

”vaikkei ittee oo kohdistunu mutta on nähny niinku niinku asioita ja ollu paikalla tai ollu perheessä jotai sellasta nii tota ne altistaa sitte taas sille omalle käytökselle.” (H1)

Lisäksi kaksi haastateltavaa nosti esiin riskitekijänä rikoksilla oireiluun nuoren tämänhetkisen ympäristön kaoottisuuden sekä turvattomuuden kokemukset. Osa haastateltavista nosti traumakokemukset riskitekijäksi etenkin silloin, kun ne olivat jääneet käsittelemättä. Lisäksi yksi haastateltava nosti esiin nuoren itsensä rikoksen uhriksi joutumisen riskitekijänä rikoksilla oireiluun. Katujengeistä kysyttäessä osa haastateltavista toi esiin alaikäiset, jotka mahdollisesti tietämättään tai ymmärtämättään joutuvat hyväksikäytetyksi. Esiin nousi etenkin alle 15-vuotiaiden hyväksikäyttö rikollisuudessa, sillä heillä ei ole vielä rikosoikeudellista vastuuta.

Lisäksi esiin nousi mahdollisia rikoksilla oireiluun yhteydessä olevia tekijöitä, kuten esimerkiksi nuorisokulttuuri, rikollisuuden ihailu sekä nuoren kaveripiiri. Yksi haastateltavista toi esiin mahdollisen ajautumisen rikollisuuteen järkevän tekemisen puutteen vuoksi. Haastatteluissa nousi esiin, että kotona tekemisen puute voi johtua myös oman tilan puutteesta. Kun nuorella ei ole mahdollista viettää aikaa kotona, siirrytään hengailemaan esimerkiksi kauppakeskuksiin, joissa nuoret, joilla voi olla riski rikoskierteen alkamiseen, tutustuvat toisiinsa. Tekemisen puute nuoren elämässä voi syntyä myös tilan puutteen lisäksi esimerkiksi vanhan harrastuksen lopettamisesta. Osa haastateltavista näki harrastuksen nuoren elämässä suojaavana tekijänä rikolliselta toiminnalta.

Nuoren kaveripiiri nousikin esiin kaikkien neljän haastattelun aikana vahvana teemana liittyen rikollisuuteen. Kaveripiirin kuvailtiin olevan keskeinen asia nuoren elämässä sekä iso osa vapaa-aikaa, jolloin sillä on suuri vaikutus nuoren tekemisiin. Kaveripiirin kerrottiin olevan niin riski-, kuin myös suojaava tekijä nuoren rikosoireilulle riippuen sen dynamiikasta sekä vallitsevista arvoista. Osa haastateltavista toi esiin, että nuoret tekevät rikoksia harvoin yksin, kyse on yleensä ryhmäilmiöstä. Kaveripiirissä haetaan hyväksyntää sekä yhteenkuuluvuutta, joita ei välttämättä olla löydetty muualta. Yksi haastateltava toi esiin joissain tilanteissa kaveriporukan muodostumisen niin tiiviiksi, että se koetaan jo toiseksi perheeksi, johon luotetaan ja jota puolustetaan.

Hyväksynnän haku kaveripiiristä sekä nuoren elämässä vallitsevista yhteisöistä saattoi haastateltavien mukaan johtaa rikoskäyttäytymiseen. Esimerkiksi koulu sekä siihen liittyvät haasteet nähtiin yhtenä tekijänä mahdolliseen rikosoireiluun osassa haastatelluissa. Koulunkäyntiin saattoi liittyä esimerkiksi koulukiusaamista, tai haasteita opinnoissa pärjäämisessä. Tällöin nuori saattaa hakea hyväksyntää muualta. Yksi haastateltava nosti esiin nuorille tärkeänä kuulua osaksi porukkaan, jolloin hyväksyntää haikessa nuori saattaa joutua rikollisiin tilanteisiin myös tahattomasti.

Yksi haastateltava nosti esiin nuorisokulttuurin, vallitsevat trendit sekä esimerkiksi räpmusiikin mahdolliset vaikutukset nuoriin. Haastattelussa ilmeni nuorten halu olla osana esimerkiksi sosiaalisessa mediassa tai räpmusiikissa esiin tulevaa kallista elämäntapaa.

”...tietyis nuorisokulttuureis niin sitä pitää olla paljon blingia ja pitää olla rahaa, pitää olla nopeita autoja ja pitää olla ties mitä, ni sitte ku huumeiden myynnillä sitä saa...” (H4)

Elämäntapa edellyttää haastateltavan mukaan rahan saamista nopeasti, joka voi olla haastateltavan mukaan haasteellista ilman ”hämäräbisneksiä”. Rikollisuuden ihannointi ilmeni myös katujengeistä puhuttaessa.

6.4 Tekijöitä asiakkuuden pituuden taustalla

Tekijöitä asiakkuuden pituuden taustalla -yläteema muodostettiin alateemoista *Kompleksinen tilanne, Rikosoireilun vakavuus, Nuoren omat valmiudet, Muu palvelu, Aiempi asiakkuus, Palvelujen puute, Suojaavat tekijät ja Yksilöllisyys*. Kaikki haastateltavat toivat esille asiakkaina olevien nuorten tilanteiden kompleksisuuden ja moniongelmaisuu- den, jolloin asiakkuuden pituus yleensä kasvaa.

”...mitä kompleksisempi se tilanne on, nii sitä enemmän se vaatii sitä niinku työskentelyä ja pitkäaikasuuttaki siinä, just et saadaan niinku [...] kokonaiskuva tilanteesta...” (H1)

Taustalla voi olla esimerkiksi se, että kaikkiin ongelmiin ei voida tarttua samaan aikaan tai että ne ovat niin perustavanlaatuisia, että muutos vie aikaa. Lisäksi asiakkuus kannattaa pitää yllä siihen saakka, että tilanne selviää tai nuori saadaan ohjattua toiseen palveluun.

Haastatteluissa nousi esille rikosoireilun vakavuuden mahdollinen yhteys asiakkuuteen. Haastateltavat kertoivat, että usein rikollinen toiminta alkaa jostain lievemmästä rikoksesta, kuten näpistyksestä, jonka jälkeen rikoksien tekeminen saattaa lisääntyä ja vakavoitua. Haastatteluissa tuli esille, että yksittäiseen, lievempään rikokseen ja täten asiakkaan tilanteeseen tarttuminen on usein helpompaa ja asiakkuuden pituus lyhyempi verrattuna toisen asiakkaan tilanteeseen, jossa rikosoireilu on toistuvaa tai jos nuori on päätyvässä tai on jo vankilassa. Lisäksi nousi esiin, että nuorisotyöntekijöiden mielestä olisi hyvä, että mikäli asiakas saa rikoksestaan vankeustuomion, asiakkuuden olisi hyvä jatkua myös tällöin.

”...nuoremilla ainaki se asiakkuuden pituus on yleensä lyhyempi, koska siin päästään jo niinkun varhasemmin puuttuu niihin asioihin niin yleensä ne tilanteet ei oo vielä ihan niin kompleksisia ja niihin on helpompi tarttua...” (H2)

Puolet haastateltavista toi esille, että nuoren omat valmiudet, esimerkiksi tarve, tahtotila työskentelylle ja tavoitettavuus ovat tärkeitä tekijöitä asiakkuuden alkamisessa ja sen jatkumisessa. Nuorisotyön asiakkuudelle ei ole määritelty ennalta määrättyä pituutta tai määräaikaa, vaan nuori saa työntekijöiltä tukea niin kauan, kun hän itse kokee sitä tarvitsevansa. Tämä voi tarkoittaa useita vuosia tai yhtä tapaamista. Jos nuorta ei tavoiteta, asiakkuus ei voi jatkua asiakkuuden ollessa vapaaehtoinen. Yksi haastateltavista kertoi myös, että asiakkuus saattaa loppua silloin, jos asiakkaalla on muita palveluita, jotka eivät ole vapaaehtoisia, esimerkkinä lastensuojelu.

Kaikissa haastatteluissa ilmeni, että asiakkuudet ovat pitkäaikaisia erityisesti silloin, kun asiakkaat ovat olleet nuorisotyöntekijöiden asiakkuudessa heidän edellisissä töissään. Jotkut asiakkuudet voivat olla jopa vuosien mittaisia. Tällöin asiakkaat ovat kuitenkin oireilleet rikoksilla tai heillä on ollut vähintään riski siihen. Asiakkuuden jatkumisen taustalla voi olla myös rakentunut luottamus työntekijään, turvalliseen aikuiseen. Koska nuorisotyöntekijöiden työskenneltäessä osana poliisin ennalta estävää toimintaa

kyseessä on hankemuotoinen työskentely, asiakasryhmän rajaaminen tuli esiin mahdollisena kehityskohteena työskentelyn helpottamiseksi.

Useat haastateltavat toivat esille palvelujen puutteen erityisesti nuorten täysi-ikäistyessä, eli täyttäessä 18 vuotta. Tämä nähtiin eräänlaisena murrosvaiheena, jolloin asiakkailla saattaa olla tarvetta syvempään työskentelyyn. Tällöin nuorisotyön asiakkuus saattaa pidentyä, sillä nuorisotyö ottaa vastaan nämä nuoret, joilla ei ole kontaktia johonkin palveluun. Esimerkiksi murroskohdasta nostettiin lastensuojelun loppuminen 18-vuotiaana ja siirtyminen mahdollisesti jälkihuoltoon. Toisaalta taas eräs haastateltava ilmaisi, että vaikka jotkut palvelut koskevat yli 18-vuotiaita, kuten etsivä nuorisotyö, ne eivät välttämättä tavoita nuoria.

”...meiltä puuttuu ne tietyt palvelut tosta 18 vuotta ylöspäin [...] tai siis palvelut ehkä on, vaikka etsivän nuorisotyön palveluita, mut ne ei tavoita noita nuoria, joilla on sit vaik monenlaista ongelmaa sekä rikoksia että päihdeongelmaa että mielenterveysongelmaa, ni tota kyl ne jää vähä niinku mejän käsiin ja sitte niit ei oo niinku ei ole paikkaa mihin niitä [...] saattaen vaihtaa...” (H4)

Haastateltavien mielestä nuoren elämässä olevat suojaavat tekijät, esimerkiksi turvallinen aikuinen nuoren elämässä tai hyvä suhde sisaren kanssa, antoivat heille työskentelyyn työkaluja. Suojaavia tekijöitä pyrittiin haastateltavien mukaan vahvistamaan ja pitämään yllä sekä niiden kautta saatetaan päästä helpommin tarttumaan nuoren tilanteeseen. Tällöin myös eteenpäin meneminen voi olla nopeampaa. Suojaavien tekijöiden tunnistaminen siis tuki nuorisotyöntekijöiden näkökulmasta heidän työtään.

Haastatteluista nousi esille asiakkuuksien sekä asiakkaina olevien nuorten yksilöllisyys. Haastateltavat kertoivat, että asiakkuuden pituus ja siihen liittyvät tekijät ovat yksilöllisiä. Voi olla nuoria, joilla rikosoireilu on toistuvaa ja toisaalta myös niitä, jotka tekevät kerran yhden vakavan rikoksen. Yksilöllisyyttä kuvattiin esimerkiksi sen kautta, että asiakkaina olevilla nuorilla on monenlaisia erilaisia taustoja.

6.5 Asiakastyön menetelmiä

Nuorisotyöntekijöiden käyttämiä *Asiakastyön menetelmiä* -yläteema muodostettiin kahdeksasta alateemasta: *Kontaktin säilyminen, Luottamuksen rakentaminen, Määrätty asiakkuus, Yksilötyöskentely, Elämän uudelleen organisoiminen, Toivon vahvistaminen, Varhainen puuttuminen* sekä *Intensiivisyys*.

Haastateltavat nostivat haastatteluissa esiin paljon samoja menetelmiä, joita he käyttävät rikoksilla oireilevien nuorten kanssa. Kaikki haastateltavat nostivat esiin kontaktin säilyttämisen nuoreen. Kontaktin säilyminen nuoreen nousi esiin haastattelussa asiakkuutta pidentävänä tekijänä. Kontaktin säilyttämistä asiakkaaseen kuvailtiin esimerkiksi asiakkuuden aaltoiluna, joka sisältää niin aktiivisempaa työskentelyä kuin myös hiljaisempia vaiheita. Haastatteluissa nousi esiin, että nuorisotyö on pitkäjänteistä sekä pitkäkestoista työtä, ja asiakasryhmän ikähaarukan ollessa suuri, mahdollistuu tarvittaessa myös nuoren rinnalla pitkäaikainen kulkeminen. Kontaktin säilyttämisellä voidaan haastateltavan mukaan ehkäistä tilanteiden uudelleen eskaloitumista.

Luottamuksen rakentuminen nuoreen oli toinen lähes jokaisen haastatellun esiin nostama tekijä, joka voi olla yhteydessä asiakkuuden pituuteen. Haastatteluissa nousi esille etenkin nuoren aiempi kokemus siitä, miten hänet on kohdattu sekä luottamuksen puute aikuisiin ja ammattilaisiin.

”...se luottamus niinku aikuisiin on nollassa monesti, et saadaan jonkun verran ees, niinku päästään niinku rakentamaan sitä luottamusta ja päästää edes kiinni siihen jollai tavalla alkuun.” (H1)

Luottamuksen rakentaminen nuoren sekä ammattilaisen välille koettiin asiakkuutta pidentävänä tekijänä. Nuoren kokeman luottamuksen puutteen kerrottiin vaikuttavan esimerkiksi palveluiden vastaanottamiseen, mahdolliseen palveluohjaukseen sekä ongelmiin tarttumiseen riittävän ajoissa. Aineistosta nousi esiin nuoren luottamuksen puutteen lisäksi perheen päätös olla ottamatta heille tarjottuja palveluita vastaan. Toisaalta eräs haastateltava kertoi, että asiakkuus heidän palvelussaan voi olla myös ”määrätty” toiselta taholta, esimerkiksi nuoren oman sosiaalityöntekijän toimesta. Tällöin nuorta on tavattu sosiaalityöntekijän toiveesta, ja lopulta nuoren tilanne on tasaantunut.

Haastatteluista nousi esiin, että rikoksia tekevään kaveriporukkaan voidaan mahdollisesti vaikuttaa ryhmätasolla, mutta mikäli tämä ei kuitenkaan ole mahdollista, siirrytään yksilötyöskentelyyn. Yksilötyöskentely nähtiin prosessina enemmän aikaa vievänä menetelmänä. Esiin nousi esimerkiksi yksilötyöskentelyssä mahdollisuus mennä syvemmälle ongelmiin sekä erilaisten menetelmien kokeilun parhaimman löytämiseksi, mitkä voivat viedä aikaa. Lisäksi useampi haastateltava nosti esiin nuoren elämän mahdollisen uudelleenorganisoinen. Elämän uudelleenorganisoinen nousi esiin asiakkuutta pidentävänä menetelmänä. Rikoskäyttäytymiseen muutoksen saaminen edellytti joissakin tapauksissa haastateltavien mukaan nuoren irrottamista nykyisestä kaveripiiristä sekä vanhoista tavoista, jolloin tilalle pyritään hankkimaan jotakin uutta.

”...rikoksii tehää hyvin harvoin niinku yksinään, et kyl se niinku se kaveripiiri on se, joka tota siinä ympäristössä ja niissä tekemisissä pitää kiinni, vaikka itellä vois olla halua irtaantua, nii se on aika vaikeaa sitte moti-voida noita nuoria pois siit kaveripiirist...” (H4)

Prosessiin liittyy myös nuoren oma tahtotila irrottautua vanhasta elämästään sekä motivaatio muutokseen. Uusien asioiden löytäminen voi olla pitkä prosessi ja viedä kauan aikaa. Yksi haastateltavista korosti, että nuori on kasvanut nykyisessä ympäristössään ja prosessit ovat pitkään rakentuneita ja muodostuneita, jolloin kokonaistilanteeseen ei voida vaikuttaa kerralla. Nuoren tukemista ja uuden tilalle kehittämistä lähdetään työstämään ainekohta kerrallaan. Esiin nousi myös yhdessä haastattelussa toivon valaminen erityisen kompleksisessa tilanteessa olevaan nuoreen.

Yksi haastateltavista kertoi varhaisen puuttumisen olevan tärkeää. Nuorempien asiakkaiden haasteisiin on haastateltavan mukaan helpompi tarttua, kun tilanteet eivät ole välttämättä vielä kompleksisia. Haastateltavan mukaan nuoremmilla asiakkailla varhainen puuttuminen näkyy etenkin asiakkuuden pituuteen lyhentävästi vaikuttavana tekijänä. Nuorempien asiakkaiden kanssa asiakkuus voi olla intensiivisempää ja tapaamisia voi olla esimerkiksi viikoittain. Haastateltavat kertoivat asiakkuuden intensiivisyyden olevan mahdollisesti asiakkuutta lyhentävä tekijä. Intensiivistä asiakkuutta oli helpompi toteuttaa haastateltavan mukaan nuoremmilla asiakkailla, joiden tilanteet eivät olleet vielä kovin kompleksisia. Tapaamisten järjestämistä usein vaikeuttaa, mikäli nuori tarvitsee vahvempaa tukea ja esimerkiksi verkostotapaamisia.

7 Johtopäätökset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia nuorisotyöntekijöiden näkemyksiä rikoksilla oireilevien nuorten nuorisotyön asiakkuuksien taustatekijöistä ja asiakkuuksien pituuteen yhteydessä olevista tekijöistä. Tutkimuskysymykset opinnäytetyössämme olivat: ”Millaisia taustatekijöitä nuorisotyöntekijät tunnistavat rikoksilla oireilevien nuorten nuorisotyön asiakkuuksien taustalla?” ja ”Mitkä tekijät ovat yhteydessä nuorisotyön asiakkuuden pituuteen?”. Tutkimuksemme tulosten perusteella erityisesti kaveripiiri, kasvuolosuhteet, yhteiskunnallinen osattomuus, nuoren tai lähipiirin päihteiden käyttö ja mielenterveysongelmat sekä tuen puute osoittautuivat tekijöiksi, jotka voivat olla yhteydessä nuoren rikoksilla oireiluun ja täten nuorisotyön asiakkuuden alkamiseen. Asiakkuuden pituuteen yhteydessä olevia tekijöitä tunnistettiin mahdollisesti olevan nuoren tilanteen kompleksisuus, nuoren omat valmiudet työskentelyyn, nuoren elämän uudelleen organisoiminen sekä asiakkuudessa olevaan nuoreen kontaktin säilyttäminen.

7.1 Rikoksilla oireilevan nuoren nuorisotyön asiakkuuden taustatekijöitä

Tuloksissa liittyen rikoksilla oireilevan nuoren nuorisotyön asiakkuuden taustatekijöihin nousi vahvasti esille nuoren kasvuolosuhteet. Vanhemman tuen puute tai elämästä kokonaan puuttuva vanhempi nähtiin mahdollisina riskitekijöinä rikolliseen toimintaan nuoruudessa. Salmen ja Kivivuoren (2006) tutkimuksen mukaan nuoren vanhempien antaman tuen ollessa vähäistä rikoksien tekeminen oli toistuvaa. Toisaalta esimerkiksi nuoren oman itsekontrollin nähtiin vähentävän yhteyttä rikoksien tekemisen ja vanhempien tuen puutteen välillä. (Salmi & Kivivuori 2006: 140.) Aktiivisesti rikoksia tehneistä nuorista 64 %:lla oli havaittavissa taustalla vanhempien eroaminen siihen mennessä, kun nuori oli täyttänyt 18 vuotta. Rikonnainen perherakenne oli melkein puolella 8-vuotiaina lapsina tutkituista. (Elonheimo 2010: 52.) Toisaalta taas jopa yksi turvallinen aikuinen lapsen elämässä voi toimia suojaavana tekijänä erilaisilta kehitykselle haitallisilta kokemuksilta (Westerlund-Cook 2023: 86). Saman huomion toivat esille myös useat haastateltavat tutkimuksessamme. Suojaavista tekijöistä puhuttaessa turvallinen aikuinen, joka voi myös olla perheen ulkopuolinen, nähtiin tärkeänä nuoren elämässä. Nuorisotyöntekijä voi myös olla tämä aikuinen.

Toisaalta taas nuoren haasteet ja rikoksilla oireilu voivat olla ylisukupolvisia. Ylisukupolvisuudella voidaan tarkoittaa esimerkiksi perimän yhteyttä käyttäytymiseen, kuten henkilön itsekontrolliin (Kivivuori & Aaltonen & Näsi & Suonpää & Danielsson 2018: 192, 194–195). Haastateltavamme toivat esille mahdollista ylisukupolvisuutta esimerkiksi periytyvinä ajatus- ja toimintamalleina, samankaltaisena rikoskäyttäytymisenä, työttömyytenä ja päihteidenkäyttönä. Haastateltavat eivät tuoneet suoranaisesti nuoren perimää esille taustatekijöitä tarkastellessa, vaan ennemminkin kasvuympäristöstä opittuja käytösmalleja.

Nuorten näköalattomuus ja yhteiskunnallinen osattomuus toistuivat haastateltavien puheissa, myös silloin kun keskusteltiin katujengeistä. Kiinnittymättömyys elämässä voitiin käsittää esimerkiksi työ- tai opiskelupaikan puutteena. Etsivän nuorisotyön yhtenä tavoitteena on auttaa nuorta rakentamaan itselleen turvallisen tukiverkon ja löytää nuoren elämälle suunta, jota kohti mennä. Samalla vahvistetaan nuoren uskoa itseensä ja toivoa tulevaan. (Paananen & Piironen & Uustalo 2022: 8, 11.) Ne nuoret, jotka ovat ilman työ- tai opiskelupaikkaa, saattavat löytää elämäänsä sosiaalisia suhteita, jotka eivät ole hyväksi heille (Suonpää ym. 2023: 13). Monet haastateltavat toivat esille, että varsinkin katujengeihin liitetyillä henkilöillä tai henkilöillä, joilla on riski liittyä sellaiseen, oli havaittavissa haastateltavien mielestä usein näköalattomuutta elämässä ja tarve kuulua johonkin. Nuoren osattomuus yhteiskunnassa saattoi johtua myös vanhempien

yhteiskunnallisesta osattomuudesta. Tämä näyttäytyi tilanteissa, joissa vanhemmilla ei ollut osaamista tai ymmärrystä siitä, miten yhteiskunta toimii.

Rikoksilla oireilevan nuoren kaveripiirin nähtiin kaikissa haastatteluissa olevan yhteydessä suuresti nuoren rikoskäyttäytymiseen. Kaveripiiri nähtiin merkittävänä tekijänä etenkin siksi, että se on erittäin keskeinen asia nuoren elämässä. Kiurun (2023: 224–225) toi esiin nuoren kaveripiirillä olevan suuri painoarvo nuoren toimintaan sekä ajatusmaailmaan. Osa haastateltavista toi esiin myös sen, että nuoret tekevät rikoksia harvoin yksin. Farrell ym. (2017: 1360–1364) toi tutkimuksessaan esiin rikoksia tekevien ystävien mahdollisen ongelmallisen vaikutuksen nuoren rikoskäyttäytymiseen. Tuloksista nousi esiin rikoksien tekemiselle riskialttiin nuoren ajautuvan samankaltaiseen seuraan. Kaveripiiri saattaa muodostua nuorelle jopa perheen kaltaiseksi, jolloin nuori voi ajautua rikolliseen toimintaan esimerkiksi puolustaessaan kaveripiiriä tai sen kunniaa. Kiurun (2023: 192) mukaan kaveripiiriä voi yhdistää rikollinen käyttäytyminen, sillä kaveripiiri usein muodostuu samankaltaisuuden perusteella.

Nuorten rikoksilla oireilun mahdolliseksi taustatekijäksi nousi myös kaikkien haastateltavien toimesta nuoren mahdolliset päihdeongelmat ja noin puolet haastateltavista toivat esille myös mielenterveyden haasteet sekä nuoren kokemat traumaattiset tapahtumat. Yksi haastateltava nosti esiin päihdeongelman mahdollisena porttina rikolliseen elämään, mikäli nuori joutuu rahoittamaan päihteenkäytön tekemällä rikoksia. Elonheimon (2010) tutkimuksen mukaan puolessa tutkittavien rikostapauksista rikosentekijän taustalta löytyi psykiatrinen diagnoosi. Päihdehäiriöt lukeutuivat psykiatriisiin diagnooseihin. Tutkimukseen osallistuneista henkilöistä vain harvalla oli diagnosoitu päihdeongelma, mutta he tekivät jopa neljäsosan kaikista tehdyistä rikoksista. (Elonheimo 2010: 51.) Myös yksi haastateltavista toi esille nuorisotyön asiakkaina olevien nuorten taustalla olevan melko usein mielenterveys- tai päihdeongelmaa. Myös vanhemman tai läheisen päihteenkäyttö tai mielenterveysongelmat nähtiin riskitekijänä nuoren rikoksilla oireilemiselle.

Johtopäätöksenä voidaan todeta rikoksilla oireilevan nuoren taustatekijöiden olevan moninaisia ja voivan liittyä niin yksilöön, ympärillä oleviin yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Yksilöön liittyviä mahdollisia taustatekijöitä rikoksilla oireiluun voidaan todeta olevan esimerkiksi terveyteen liittyvät haasteet, kuten mielenterveyden haasteet, traumaattiset kokemukset sekä päihderiippuvuudet. Nuoren elämässä oleviin yhteisöihin voi liittyä rikosoireilulle altistavia tekijöitä, kuten nuoren kasvatus- ja kotiolosuhteet, turvallisen ai-

kuisen tuen puute, nuoren kaveripiirin arvot ja toiminta sekä vahingolliset ajatus- ja toimintamallit. Yhteiskuntatasolla rikosoireiluun liittyviä taustatekijöitä voivat olla esimerkiksi syrjäytyminen työ- tai opiskelupaikasta sekä näköalattomuus elämässä.

7.2 Nuorisotyön asiakkuuden pituuteen yhteydessä olevat tekijät

Nuoren tilanteen kompleksisuus nähtiin haastateltavien puolelta asiakkuutta pidentävänä tekijänä. Erityisesti asiakasryhmän ikähaarukassa vanhempien nuorten tilanteet nähtiin joissain tapauksissa usein kompleksisempina ongelmien kasautumisen vuoksi. Haastateltavat kokivat, että nuorempien asiakkaiden kohdalla varhainen puuttuminen saattoi katkaista rikoskierteen syvenemisen. Elonheimon (2010: 56) tutkimuksen mukaan erittäin pienellä joukolla, joka kuitenkin tekee eniten rikoksia, on paljon kasautuneita ongelmia. Nuoren taustalla olevien riskitekijöiden määrä saattoi olla yhteydessä nuoren tilanteen kompleksisuuteen. Riskitekijöiden määrän nähtiin pidentävän nuorisotyön asiakkuutta. Mikäli riskitekijöitä oli paljon ja nuoren tilanne kompleksinen, nuoren tilanne saattoi vaatia suurempia muutoksia, joihin kului enemmän aikaa.

Haastateltavat korostivat nuoren omaa tarvetta ja vapaaehtoisuutta työskentelyyn. Haastateltavien mukaan nuoren kokema tahtotila työskentelylle on yhteydessä asiakkuuden pituuteen. Etsivän nuorisotyöntekijän kanssa asiakkuus on vapaaehtoinen, mutta yhteydenotto asiakkuuden aloittamiseksi voi tulla myös jonkun muun kuin nuoren omasta toimesta. Nuorella tulee kuitenkin olla halua työskentelyn aloittamiseksi, jolloin luottamusta aletaan rakentamaan nuoren ja työntekijän kesken. Etsivä nuorisotyöntekijä on nuoren tukena tämän kasvaessa ja pysyy ajan tasalla erilaisista nuoruuden ilmiöistä. (Paananen & Piironen & Uustalo 2022: 12, 27–28.) Tutkimuksemme haastateltavat tekivät pääosin etsivää nuorisotyötä, jossa heidän työhönsä liittyi rikoserityinen ote ja siihen liittyvien ilmiöiden ymmärtäminen. Haastateltavat toivat esille, että työskentelyä voidaan jatkaa, mikäli nuoreen ei saada yhteyttä.

Nuoren nuorisotyön asiakkuuden kannalta työntekijän ja nuoren välisen luottamuksen rakentaminen nähtiin tärkeänä haastateltavien näkemyksen mukaan. Etenkin vanhempien nuorten kohdalla tämä saattoi vaikuttaa asiakkuuden pituuteen pidentävästi, mikäli nuorelle oli ehtinyt syntyä negatiivisia kokemuksia ja epäluottamusta aikuisia ja palvelujärjestelmää kohtaan aiemmin. Annisonin ja Wilfordin (1998) mukaan esimerkiksi avoin kommunikointi helpottaa puhumista henkilölle vaikeista asioista ja tätä kautta helpottaa haasteiden ratkaisua (ks. Harisalo & Miettinen 2010). Etsivä nuorisotyö on usein luonteeltaan pidempiaikaista ja tukea annetaan koko nuoren elämäntilanteeseen. Esimerkiksi luottamuksen rakentuminen työntekijän ja nuoren välillä vie aikaa, minkä jälkeen

nämä yhdessä selvittävät nuoren elämässä olevia haasteita ja vahvistavat nuoren elämässä olevia hyviä asioita. (Paananen & Piironen & Uustalo 2022: 7–8, 30–32.) Lisäksi nuoren epäluottamus palvelujärjestelmää kohtaan voi pidentää nuoren asiakasprosessia, sillä nuorelle täytyy rakentaa luottamusta uudelleen sekä tuoda toivon näkökulmaa tilanteeseen.

Kontaktin säilyttäminen nuoreen pitkäaikaisesti oli yhteydessä nuorisotyön asiakkuuden pituuteen. Kontaktin säilyttäminen pidensi asiakkuuden pituutta, mutta mahdollisti haastateltavien mukaan nuoren riittävän tukemisen tarvittaessa. Asiakkuuden kuvailtiin olevan aaltoilevaa, jolloin siihen sisältyi aktiivista työskentelyä sekä hiljaisempia hetkiä. Tällä saatiin vältettyä tilanteiden mahdollinen uudelleen eskaloituminen. Yksi etsivän nuorisotyöntekijän päätehtävistä on olla nuoren rinnalla ja kulkea erilaisissa tilanteissa nuoren mukana. Tämän tavoitteena on osoittaa nuorelle pysyvyyttä ja kokemuksia siitä, että hänen rinnallaan pysytään tilanteesta huolimatta. Nuoren elämäntilanteeseen, erilaisiin tarpeisiin ja haasteisiin mietitään yhdessä toimintatapoja. (Paananen & Piironen & Uustalo 2022: 32.) Esimerkiksi yksi haastateltavista toi esille, että asiakasryhmän iso ikähaarukka mahdollistaa sen, että he voivat kulkea nuoren rinnalla jopa useita vuosia.

Osassa haastatteluista nousi esiin nuoren rikollisuudesta irrottamisen voivan olla tilanteesta riippuen pitkä ja aikaa vievä prosessi. Nuoren tehdessä rikoksia yhdessä kavერიpiirinsä kanssa tilannetta helpotti se, jos koko ryhmään oli mahdollista vaikuttaa kerralla ja mahdollisesti saada koko ryhmä lopettamaan rikollinen toiminta. Yksi etsivän nuorisotyön menetelmistä voi olla esimerkiksi erilaisten pienryhmien järjestäminen teemojen mukaan (Paananen & Piironen & Uustalo 2022: 24–25). Mikäli kuitenkin yksittäisen nuoren irtaantumista rikoksista lähdettiin työstämään yksilötyöskentelynä, nuori täytyi mahdollisesti irrottaa nykyisestä kavერიpiiristään, mikä nähtiin pitkänä prosessina. Haastateltava toi ilmi, että nuoren irrottaminen kavერიpiiristä sekä rikollisesta käyttäytymisestä yksinään ei riittänyt, vaan nuorelle täytyi löytää elämään jotain näiden tilalle. Muutoksen saaminen nuoren elämään kuuluu yhdeksi etsivän nuorisotyön tavoitteeksi. Se voi liittyä esimerkiksi sosiaalisiin suhteisiin, koulutukseen tai muutoin arkeen. (Paananen & Piironen & Uustalo 2022: 10, 28.)

Johtopäätöksenä voidaan todeta erilaisten menetelmällisten ja muiden tekijöiden olevan yhteydessä nuorisotyön asiakkuuden pituuteen. Nuorisotyön erilaisilla työmenetelmillä voi olla yhteys asiakkuuden pituuteen. Osa menetelmistä voi mahdollisesti lyhentää asiakkuutta, kuten koko kavერიpiirin kanssa työskentelemällä tai varhaisella puuttumisella. Asiakkuus voi lyhentyä myös muilla tekijöillä, esimerkiksi mikäli nuori ei halua

ottaa vastaan etsivän nuorisotyön palveluita. Toisaalta taas asiakkuutta pidentäviä tekijöitä voivat olla kompleksinen tilanne, luottamuksen rakentuminen, nuoren elämän uudelleen organisoiminen ja kontaktin säilyttäminen nuoreen. Taustalla voi olla esimerkiksi epäluottamusta aikuisia ja palvelujärjestelmää kohtaan, jolloin nuoren luottamusta täytyy rakentaa uudelleen. Pitkäaikaisella asiakkuudella pystytään ennalta ehkäisemään mahdollisia tilanteiden uudelleen eskaloitumisia sekä tarjoamaan tuki nuorelle elämän eri siirtymävaiheissa ja muutoksissa.

8 Pohdinta

Aiemmassa tutkimuksessa esiin nostetut riskitekijät eivät ole syy-seuraussuhteita, vaan kyseessä on nuoruudessa rikolliselle toiminnalle altistavia tekijöitä. Niillä on joissain tapauksissa löydetty yhteyttä rikoksilla oireiluun, mutta kyseessä ei ole automaattinen yhteys tai vaikutus, sillä jokainen tilanne on yksilöllinen. Kyseessä on kuitenkin erittäin haavoittuvassa asemassa oleva kohderyhmä, rikoksilla oireilevat nuoret. Opinnäytetyöllämme ei voida mitata asioiden vaikutuksia, eikä sen perusteella voida tehdä yleistyksiä, mutta se tarjoaa kiinnostavia näkemyksiä pohdittavaksi.

Haasteita opinnäytetyöprosessin aikana meille tuotti esimerkiksi aiheen rajaaminen ja tutkimuskysymyksien muodostaminen. Päädyimme nopeasti yhteisymmärryksessä nuorisorikollisuuden tutkimiseen, mutta tarkemman aiheen muodostaminen sekä työelämäkumppanin löytyminen veivät aikaa. Työelämäkumppanin varmistuttua prosessi lähti etenemään. Haastatteluiden edetessä huomasimme, että haastattelukysymysten joukossa oli tutkimusaiheen kannalta tarpeettomia kysymyksiä. Pyrimme muokkaamaan kysymyksiä jokaisen haastattelun jälkeen. Jokainen haastattelu tuotti kuitenkin tärkeää tietoa aineiston kannalta. Toinen tutkimuskysymys liittyen asiakassuhteen pituuteen yhteydessä olevista tekijöistä muodostui lopulliseen muotoonsa vasta haastatteluiden jälkeen, koska aineistoa läpikäydessä esiin nousi tietoa, joka vastasi tähän kysymykseen.

Opinnäytetyöprojektin loppuvaiheilla vuoden 2024 lopussa meille selvisi, että Helsingin poliisin ennalta estävä toiminta lakkautetaan marraskuun alussa 2024. Hanke nuorisotyön työskentelystä osana ennalta estävää toimintaa päätettiin vuoden 2024 loppuun. Päätimme silti jatkaa opinnäytetyön aiheen parissa, sillä aihe on joka tapauksessa ajankohtainen ja tärkeä. Tutkimuksemme myötä nuorisotyö näyttäytyi meille arvokkaana osana rikoksilla oireilevien nuorten kanssa tehtävää työtä, ja meistä olisi ollut mielenkiintoista sekä nykyisen nuorisorikollisuustilanteen takia aiheellista nähdä, mihin

työmuodolla olisi ollut mahdollisuus kehittyä ja mitä sillä olisi voitu saada aikaiseksi. Rikoksilla oireilevan nuoren elämässä nuorisotyö näyttäytyi olevan ainoa palvelu, joka kulki nuoren rinnalla niin kauan, kun nuorella oli siihen itsellä halua. Lisäksi yhdessä haastattelussa kävi ilmi, että nuoret kokevat nuorisotyöntekijät esimerkiksi viranomaisia lähestyttävämmiksi henkilöiksi. Nuorisotyöntekijän ollessa pitkäaikainen ja helposti lähestyttävissä oleva työntekijä nuoren elämässä, koemme nuoren ja työntekijän luottamuksen rakentumiselle olevan paremmat edellytykset sekä rinnalla kulkeminen voi kestää jopa usean vuoden ajan.

Pohdimme jo ennen opinnäytetyön tekoa aiheeseen liittyviä mahdollisia stereotyyppioita sekä niiden vaikutusta opinnäytetyön lukijoihin. Uskomme nuorisorikollisuuteen liittyvän paljon erilaisia stereotyyppioita, joita on voinut syntyä esimerkiksi median värittämästä kuvasta. Pohdimme myös etukäteen haastateltavien mahdollisia stereotyyppioita aiheeseen liittyen. Koimme haastattelut jännittävinä, koska kohderyhmänä rikoksilla oireilevat nuoret ovat haavoittuvassa asemassa ja stereotyyppioilta ei voi välttyä. Huomasimme jälkeensä esimerkiksi haastattelukysymyksemme koskien Helsingin eri asuinalueita olevan mahdollisesti luokitteleva. Haastatteluissa esiin puheenaiheeksi nousi esimerkiksi maahanmuuttajataustaisuus sekä yksinhuoltajuus siten, että lapsella ei ole läsnä isää. Nämä aiheet ovat herkkiä ja väärinymmärrettäessä ne saattavat vahvistaa vääränlaisia stereotyyppioita. Tulee kuitenkin ottaa huomioon, että taustatekijät eivät ole yksiselitteisiä vaan taustalla vaikuttavia tekijöitä ja ilmiöitä voi olla myös monia muita. Yksittäinen riskitekijä ei suoraan johda rikollisen käyttäytymisen alkamiseen.

Huomasimme opinnäytetyötä tehdessä katujengien nousevan aiheena esiin usein puhuttaessa nuorten rikollisuudesta. Huomasimme aiheen olevan kiistelty, mikä ilmeni myös haastatteluissa. Kaikki ammattilaiset eivät ole yhtä mieltä siitä, että Suomessa olisi katujengeiksi luokiteltuja rikollisryhmiä. Poliisin määritelmässä katujengejä on Suomessa noin kymmenen kappaletta (Poliisi n.d. b). Yhdyimme poliisin määritelmään ja päätimme myös ottaa ilmiön esille opinnäytetyössä ja kutsua näitä ryhmiä katujengeiksi. Tutustuimme poliisin määritelmään katujengistä ja uskomme, että pääkaupunkiseudulla on olemassa ryhmittymiä, jotka sopivat määritelmän kriteereihin. Toisaalta pohdimme myös katujengi-sanankäyttöä ja sen vaikutusta nuorisoryhmiin, esimerkiksi mahdolliseen yritykseen saada tämä nimitys tai mainetta omalle ryhmälleen. Haastattelussa nousi vaihtoehtoiseksi käsitteeksi ”rikollisverkosto” katujengin sijaan. Mielestämme olisi hyvä, että ilmiöllä olisi sen muista ilmiöistä erottava yhdenmukainen nimitys, jolla kuvata sitä. Pohdimme, että mikäli ilmiöllä ei ole yhdenmukaista nimitystä, vähätelläänkö silloin ilmiön vakavuutta Suomessa ja tartutaanko sen ennalta ehkäisemiseen sekä mahdolliseen eskaloitumiseen.

Tutkimusta tehdessä meille nousi ehdotuksia mahdollisista jatkotutkimusaiheista, esimerkiksi roadman-ilmiö sekä katujengit nousivat useasti esiin. Ilmiöiden ollessa suhteellisen uusia, emme löytäneet niistä tehtyjä tutkimuksia Suomessa. Jäimme pohtimaan rikollisuuden ihailun mahdollista jatkumoa tai yhteyttä katujengeihin. Rikolliseen ihannointiin liittyen tutkimuksessa nousi esiin kiinnostavan aiheena myös sosiaalisen median yhteys mahdolliseen nuorten rikoskäyttäytymiseen. Eräässä haastattelussa nousi esiin esimerkiksi räpkulttuuri sekä siihen liitetty kallis elämäntapa, johon liittyvät esimerkiksi nopeat autot, kalliit merkkivaatteet sekä rahan suuri kuluttaminen. Lisäksi yhdessä haastattelussa nousi esille kysymys ”Mitä nuoret tavoittelevat rikollisella toiminnalla?”, joka voisi mielestämme olla myös hyvä tutkimuskysymys jatkotutkimukselle. Mielestämme nuorten omia motiiveja rikolliseen toimintaan olisi tärkeää tutkia enemmän, jotta rikoksia voitaisiin ehkäistä ja nuorten tilanteisiin tarttua varhain.

Opinnäytetyö avasi näkemyksiämme etenkin nuorisotyöstä ja saimme paljon uusia näkökulmia rikoksilla oireilevien nuorten taustatekijöistä sekä rikoksilla oireilevien nuorten kanssa työskentelystä. Aihe on edelleen erittäin ajankohtainen ja se vaatii vielä lisää tutkimusta, jotta voidaan kehittää erilaisia toimintoja rikoksilla oireilevien nuorten tueksi sekä lisätä moniammatillista yhteistyötä. Äärimmäisen tärkeää olisi saada vielä nuorten oma ääni kuuluviin.

Lähteet

Ahjopalo, Janne 2021. Mikä ihmeen roadman-kulttuuri? Rikollista elämäntapaa ihannoiva ilmiö yleistyy pääkaupunkiseudulla – ”Mennään huppu päässä ja kannetaan puukkoa”. MTV Uutiset. Uutinen. Julkaistu 14.9.2021. <<https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/mika-ihmeen-roadman-kulttuuri-rikollista-elamantapaa-ihannoiva-ilmio-yleistyy-paa-kaupunkiseudulla-mennaan-huppu-paassa-ja-kannetaan-puukkoa/8234408>>. Viitattu 11.9.2024.

Ahonen, Timo & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula & Saarinen, Aino 2023. 2. Varhaislapsuus. Teoksessa Pulkkinen, Lea & Ahonen, Timo & Ruoppila, Isto (toim.). Ihmisen psykologinen kehitys. 11. painos. Jyväskylä: Santalahti-kustannus. 34–102.

Alanko, Markus & Järvinen, Saija & Piispa, Minna 2024. Toimenpideohjelma nuoris- ja jengirikollisuuden ehkäisemiseksi ja torjumiseksi vuosille 2024–2027. Oikeusministeriön julkaisuja, mietintöjä ja lausuntoja 13/2024. Helsinki: Oikeusministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165576/OM_2024_13_ML.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 20.7.2024.

Alanko, Markus & Kinnunen, Arne & Piispa, Minna & Sambou, Saija 2023. Rikosten torjuntatyön tehostaminen Suomessa. Esitys rikosten torjunnan organisoinnista ja nuorisorikollisuuden vähentämisen koordinoinnista. Oikeusministeriön julkaisuja, selvityksiä ja ohjeita 30/2023. Helsinki: Oikeusministeriö. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165062/OM_2023_30_so.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 29.8.2024.

ALLEA 2023. The European Code of Conduct for Research Integrity – Revised edition 2023. Berliini: ALLEA – All European Academies. <<https://allea.org/wp-content/uploads/2023/06/European-Code-of-Conduct-Revised-Edition-2023.pdf>>. Viitattu 19.11.2024.

Ankkuritoiminnan käsikirja N.d. Moniammatillinen yhteistyö ankkurissa. <<https://ankkuritoiminta.fi/kasikirja>>. Viitattu 2.8.2024.

Danielsson, Petri 2022. Nuorten väkivaltarikollisuuden määrä ja piirteet poliisin tietoon tulleen rikollisuuden valossa. <<https://poliisi.fi/documents/25235045/0/raportti-nuorten-vakivaltarikollisuus-poliisi.pdf/5707ff63-fce5-b1a3-83ed-6ae62808adfa?t=1646715994222>>. Viitattu 13.11.2024.

Elonheimo, Henrik 2010. Nuorisorikollisuuden esiintyvyys, taustatekijät ja sovittelu. Väitöskirja. Turun yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta. Oikeustieteiden tohtoriohjelma. <<https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/59505/AnnalesC299Elonheimo.pdf?sequence=1&isAllowed=y>>. Viitattu 29.8.2024.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Tampere: Vastapaino.

Farrell, Albert D. & Thompson, Erin L. & Mehari, Krista R. 2017. Dimensions of Peer Influences and Their Relationship to Adolescents' Aggression, Other Problem Behaviors and Prosocial Behavior. *Journal of youth and adolescence* 46 (6). 1351–1369.

Farrington, David P. 2012. Childhood risk factors for young adult offending: Onset and persistence. Teoksessa Lösel, Friedrich ym. (toim.). *Young Adult Offenders*. <https://metropolia.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_proquest_ebookcentralchapters_987904_12_65?sid=4886309127>. Viitattu 2.9.2024.

Goldweber, Asha & Dmitrieva, Julia & Cauffman, Elizabeth & Piquero, Alex R. & Steinberg, Laurence 2011. The Development of Criminal Style in Adolescence and Young Adulthood: Separating the Lemmings from the Loners. *Journal of youth and adolescence* 40 (3). 332–346. Viitattu 2.5.2024.

Günther, Kirsi & Hasanen, Kirsi 2021. Tutkimuksen suunnittelu. Teoksessa Jaana Vuori (toim.). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/tutkimuksen-suunnittelu/>>. Viitattu 5.9.2024.

Haapasalo, Jaana 2006. Kasvu ympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen käyttäytymisen kehityksessä. Teoksessa Honkatukia, Päivi & Kivivuori, Janne (toim.). *Nuorisoriollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 123–160.

Harisalo, Risto & Miettinen, Ensio 2010. *Luottamus – Pääomien pääoma*. Tampere: Tampere University Press. <<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/100946>>. Viitattu 22.1.2025.

Helsingin kaupunki N.d. Toimialan esittely. Päätöksenteko ja hallinto. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala. <<https://www.hel.fi/fi/paatoksenteko-ja-hallinto/kaupungin-organisatio/toimialat/kulttuurin-ja-vapaa-ajan-toimiala/toimialan-esittely>>. Viitattu 17.9.2024.

Henkilötietolaki 523/1999. Annettu Helsingissä 22.4.1999. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990523#Pidm46263582613952>>. Viitattu 4.12.2024.

Hinkkanen, Ville 2013. Rikollisuuden kustannukset. Teoksessa Lappi-Seppälä, Tapio & Kivivuori, Janne (toim.). *Rikollisuustilanne 2012. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia*. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 421–430. <<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/4f7135f9-4581-4ee3-9934-a71f8fbfcae2/content>>. Viitattu 4.9.2024.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2009. *Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. *Tutki ja kirjoita. 15. uudistettu painos*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hyttinen, Kati 2023. Nuorten tekemien epäiltyjen ryöstöjen ja pahoinpitelyjen kasvuprosentti päätähuimaava – ulkomaalaistaustaisten nuorten rikostaso suomalaista korkeampi. MTV Uutiset. Uutinen. Julkaistu 17.8.2023. <<https://bit.ly/44yHPr3>>. Viitattu 10.4.2024.

Hyvärinen, Matti & Suoninen, Eero & Vuori, Jaana 2021. Haastattelut. Teoksessa Jaana Vuori (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>>. Viitattu 3.9.2024.

Hämäläinen, Emilia 2023. Nuorisorikollisuuteen vaikutetaan tehokkaimmin laajalla yhteistyöllä. Sisäministeriön blogi. Blogipostaus 22.3.2023. <<https://intermin.fi/ajankoh-taista/blogi/-/blogs/nuorisorikollisuuteen-vaikutetaan-tehokkaimmin-laajalla-yhteisty-olla>>. Viitattu 28.11.2024.

Jokela, Markus 2006. Perimä ja ympäristö antisosiaalisuuden kehityksessä. Teoksessa Honkatukia, Päivi & Kivivuori, Janne (toim.). Nuorisorikollisuus. Määrä, syyt ja kontrolli. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 97–121.

Jokinen, Juha Veli 2023. Karu tilasto julki: Nuorten rikollisuus lähes kaksinkertaistunut. Iltalehti. Uutinen. Julkaistu 25.2.2023. <<https://www.iltalehti.fi/kotimaa/a/36b0df86-076e-410f-b497-c117edc59ecb>>. Viitattu 10.4.2023.

Jonsson, Sara & Öström, Anna 2021. Youth robberies. A review of the current situation and development. English summary of Brå report 19/2021. <https://bra.se/download/18.161d181f17db3c8d91d2c59/1643380664947/2021_19_Youth_robberies.pdf>. Viitattu 19.10.2024.

Juhila, Kirsi 2021a. Koodaaminen. Teoksessa Vuori, Jaana (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/koodaaminen/>>. Viitattu 5.12.2024.

Juhila, Kirsi 2021b. Teemoittelu. Teoksessa Vuori, Jaana (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>>. Viitattu 3.12.2024.

Kaakinen, Markus & Moeller, Kim & Mork Lomell, Heidi & Valdimarsdóttir, Margrét & Westfelt, Lars & Rostami, Amir 2024. Street Gang Involvement Among Nordic Youth: A comparative study on prevalence and risk factors in Nordic countries. Policy brief 1/2024. <<https://www.nsfk.org/wp-content/uploads/sites/10/2023/07/policy-brief-2024-1.pdf>>. Viitattu 2.10.2024.

Kaakinen, Markus & Näsi, Matti 2021. Nuorisorikollisuuden esiintyvyys ja tekomäärät Suomessa 1995–2020. Kriminologia-lehti 1 (1). 5–19. <<https://kriminologia.journal.fi/article/view/109017>>. Viitattu 18.1.2025.

Kaltiala, Riittakerttu 2022. Nuoruusikä tuuliajolla – Miksi hyvin- ja pahoinvointi näyttäisivät kasvavan samaan aikaan? Teoksessa Weckroth, Mikko (toim.). Miten Suomi voi nyt ja tulevaisuudessa? Näkökulmia hyvin- ja pahoinvoinnin sekä kansantautien kehitykseen. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan julkaisu 4/2022. Helsinki: Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta. 42–53. <<https://bit.ly/4hUTEy4>>. Viitattu 30.10.2024.

Karppi, Tiina 2024. Ampuminen Vantaalla Viertolan koululla: yksi oppilas kuollut, kaksi vakavasti loukkaantunut. Yle. <<https://yle.fi/a/74-20081672>>. Viitattu 19.10.2024.

Kiuru, Noona 2023. 4. Nuoruus. Teoksessa Pulkkinen, Lea & Ahonen, Timo & Ruoppila, Isto (toim.). Ihmisen psykologinen kehitys. 11. painos. Jyväskylä: Santalahti-kustannus. 182–242.

Kivivuori, Janne & Aaltonen, Mikko & Näsi, Matti & Suonpää, Karoliina & Danielsson, Petri 2018. Kriminologia. Rikollisuus ja kontrolli muuttuvassa yhteiskunnassa. Helsinki: Gaudeamus.

Korhonen, Päivi 2022. Alaikäisten vankien ja muiden vakavilla rikoksilla oireilevien nuorten asema palvelujärjestelmässä – tilannekuva sote-ammattilaisten näkökulmasta. Työpaperi 34/2022. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus (THL). <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/144604/URN_ISBN_978-952-343-899-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Viitattu 6.5.2024.

Kuula-Luumi, Arja 2021. Tutkimuslupa, suostumus, informointi ja tietosuojat. Teoksessa Jaana Vuori (toim.). Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimuslupa-suostumus-informointi-ja-tietosuoja/>>. Viitattu 5.9.2024.

Laki nuorista rikoksentehtäjästä 1940/262. Annettu Helsingissä 31.5.1940. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1940/19400262>>. Viitattu 2.4.2024.

Lastensuojelulaki 2007/417. Annettu Helsingissä 13.4.2007. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L5P25>>. Viitattu 7.5.2024.

Muhonen, Helmi 2023. Nuorten vakava rikollisuus on yleistynyt – ”Luvut ovat tilastollisesti poikkeuksellisia”. Helsingin Sanomat. Uutinen. Julkaistu 18.8.2023. <<https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000009792258.html>>. Viitattu 10.4.2023.

Mäkinen, Olli 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Määttä, Mirja & Kiilakoski, Tomi 2023. Nuorisotyöllinen ote työpajoilla. Nuorisotutkimuslehti 41 (2). 73–78. <<https://journal.fi/nuorisotutkimus/issue/view/9661>>. Viitattu 21.1.2025.

Nivala, Elina & Rynänen, Sanna 2019. Sosiaalipedagogiikka – Kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. Helsinki: Gaudeamus.

Nuorisolaki 1285/2016. Annettu Helsingissä 21.12.2016. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161285>>. Viitattu 20.7.2024.

Nurmi, Jari-Erik 1995. Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa Korkiakangas, Mikko & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula (toim.). Näkökulmia kehityspsykologiaan – Kehitys kontekstissaan. 1.–3. painos. Helsinki: WSOY. 256–274.

Paananen, Emmi & Piironen, Miikka & Uustalo, Katja 2022. Etsivän nuorisotyön käsikirja. Into – etsivä nuorisotyö ja työpajatoiminta ry, Kohdennetun nuorisotyön osaamiskeskus. <<https://www.intory.fi/app/uploads/2022/03/Etsivan-nuorisotyon-kasikirja-Into-2022.pdf>>. Viitattu 23.7.2024.

Poliisi 2023. Nuorten epäillyksi tekemät rikokset ovat lisääntyneet merkittävästi alkuvuodesta. Julkaistu 17.8.2023. Uutinen. <<https://poliisi.fi/-/nuorten-epailyksi-tekemat-rikokset-ovat-lisaantyneet-merkittavasti-alkuvuodesta>>. Viitattu 23.2.2024.

Poliisi 2024a. Poliisi on huolestunut nuorten väkivaltarikosten kasvusta. Uutinen. <<https://poliisi.fi/-/poliisi-on-huolestunut-nuorten-vakivaltarikosten-kasvusta>>. Viitattu 20.10.2024.

Poliisi 2024b. Helsingin kaupunki ja Helsingin poliisilaitos tiivistävät vuosia jatkunutta yhteistyötään lasten ja nuorten hyvinvoinnin lisäämiseksi sekä rikosten vähentämiseksi. Uutinen. <<https://bit.ly/3YVBROz>>. Viitattu 2.9.2024.

Poliisi N.d. a. Ennalta estävä työ Helsingin poliisissa. <<https://poliisi.fi/ennalta-estava-tyo-helsingin-poliisissa>>. Viitattu 19.10.2024.

Poliisi N.d. b. Nuori rikoksentekijä. <<https://poliisi.fi/nuori-rikoksen-tekija>>. Viitattu 4.6.2024.

Poliisi N.d. c. Katujengien rikollisuus. <<https://poliisi.fi/katujengien-rikollisuus>>. Viitattu 3.9.2024.

Poliisihallitus 2024. Nuorisoriikollisuus: Taktinen teema-analyysi – määritelmät, tilannekuva ja toimintamallit. <<https://bit.ly/4eEWq7E>>. Viitattu 2.9.2024.

Pulkkinen, Lea 2023. 5. Aikuisuus. Teoksessa Ahonen, Timo & Pulkkinen, Lea & Ruoppila, Isto (toim.). Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: Santalahti-kustannus. 243–309.

Rikoslaki 1889/39. Annettu Helsingissä 13.6.2003. <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001#a13.6.2003-515>>. Viitattu 4.9.2024.

Ruoppila, Isto 1995. Johdanto. Teoksessa Korkiakangas, Mikko & Lyytinen, Heikki & Lyytinen, Paula (toim.). Näkökulmia kehityspsykologiaan – Kehitys kontekstissaan. 1.–3. painos. Helsinki: WSOY. 158–167.

Ryynänen, Tiina & Vuorikivi, Sini 2021. Oletko nähnyt roadmania? Abdirahman, 18, ja Ibrahim, 19, kertovat, mistä on kyse. Ilta-Sanomat. Uutinen. Julkaistu 31.3.2021. <<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000007893000.html>>. Viitattu 20.11.2024.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006a. Teemoittelu. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html>. Viitattu 13.12.2024.

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006b. Aineisto- ja teorialähtöisyys. KvaliMOTV – Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html>. Viitattu 5.12.2024.

Saari, Juho 2015. Huono-osaiset: Elämän edellytykset yhteiskunnan pohjalla. Helsinki: Gaudeamus.

Sairanen, Sara 2023. ”Ryöstävät ja hakkaavat viattomia ihmisiä” – tältä näyttää nuorisorikollisuus Helsingissä. Ilta-Sanomat. Uutinen. Julkaistu 17.9.2023. <<https://www.is.fi/kotimaa/art-2000009859224.html>>. Viitattu 10.4.2024.

Salmi, Venla & Kivivuori, Janne 2006. The Association between Social Capital and Juvenile Crime: The Role of Individual and Structural Factors. *European journal of criminology* 3 (2). 123–148.

Salmi, Venla 2005. Sosiaalinen pääoma ja nuorten rikollisuus. Teoksessa Kivivuori, Janne & Salmi, Venla (toim.). Nuorten rikoskäyttäytyminen 1995–2004. Teemana sosiaalinen pääoma. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 214/2005. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. 71–110. <<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/1ecdd3b5-89d6-49a4-9f88-e207299a333a/content>>. Viitattu 23.9.2024.

Sexmane 2021. Fiilis (feat. Fabe & YB026). Musiikkivideo. YouTube-videopalvelu. Julkaistu 11.6.2021. <<https://www.youtube.com/watch?v=3Kqd7ICaAv8>>. Viitattu 3.9.2024.

Sisäministeriö 2018. Enska. Poliisin ennalta estävän työn strategia 2019–2023. <<https://bit.ly/3YWNp49>>. Viitattu 19.10.2024.

Suonpää, Karoliina & Pentikäinen, Essi & Ohtonen, Minka & Hokkanen, Lari & Sarkia, Katri & Hiilamo, Heikki & Kivivuori, Janne & Latvala, Antti 2023. Syrjäytymisen ja huono-osaisuuden yhteys turvallisuuteen. Kausaliteetista politiikkatoimiin. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 29/2023. Helsinki: Valtioneuvosto. <<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-428-6>>. Viitattu 28.11.2024.

Suonpää, Karoliina & Raeste, Anna & Saarteenoja, Kaisla 2024. Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2024. Katsauksia 64/2024. Helsinki: Helsingin yliopisto. <<https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/3a112a50-8d7c-4e95-9239-627939844605/content>>. Viitattu 18.1.2025.

Tietosuojavaltuutetun toimisto N.d. Pseudonymisoidut ja anonymisoidut tiedot. Tietosuojat. <<https://tietosuoja.fi/pseudonymisointi-anonymisointi>>. Viitattu 10.11.2024.

Tilastokeskus 2023. 13z4 – Selvitettyihin rikoksiin syylliseksi epäillyt syntyperän, iän ja taustamaan mukaan, 2010–2023. Taulukkotilasto. Päivitetty 16.5.2024. <https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__rpk/statfin_rpk_pxt_13z4.px/>. Viitattu 28.11.2024.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 2. painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkaus-epäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. <https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf>. Viitattu 19.11.2024.

Vauhkonen, Teemu 2023. Nuorisorikollisuus. Teoksessa Beuker, Aaro (toim.). Rikollisuustilanne 2022: rikollisuuskehitys tilastojen ja tutkimusten valossa. Rikollisuuden piirteitä. Katsauksia 55/2023. Helsinki: Helsingin yliopisto, kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti. 172–190. <<https://researchportal.helsinki.fi/en/publications/rikollisuustilanne-2022-rikollisuuskehitys-tilastojen-ja-tutkimus>>. Viitattu 17.9.2024.

Westerlund-Cook, Saija 2023. Lapsuusajan haitallisten ja suojaavien kokemusten sekä toivon merkitys systeemissä ja suhdeperustaisessa työotteessa. Teoksessa Matikka, Johanna Linner & Hipp, Tiia (toim.). Traumainformoitu työote. Jyväskylä: PS-kustannus.

Zych, Izabela & Farrington, David P. & Ribeaud, Denis & Eisner, Manuel P. 2021. Childhood Explanatory Factors for Adolescent Offending: a Cross-national Comparison Based on Official Records in London, Pittsburgh, and Zurich. *Journal of developmental and life-course criminology* 7 (3). 308–330. <https://metropolia.finna.fi/PrimoRecord/pci.cdi_unpaywall_primary_10_1007_s40865_021_00167_7?sid=4784205209>. Viitattu 2.9.2024.

Haastattelurunko

Yleiset:

- Missä työskentelet?
- Millä nimikkeellä työskentelet?
- Minkälainen on pääasiallinen työnkuvasi?
- Kuvaile työsi asiakasprofiilia / keitä asiakkaat ovat.
- Minkä pituinen mielestäsi on pitkäaikainen asiakkuus?
- Millaisissa toimintaympäristöissä työskentelet?

Riski- ja suojaavia tekijöitä:

- Millaisia riskitekijöitä ja suojaajatekijöitä tunnistat rikoksilla oireilevien asiakkaiden taustassa?
- Miten riskitekijöiden/suojaavien tekijöiden määrä on yhteydessä asiakkuuden pituuteen mielestäsi?
- Miten otat huomioon asiakkaan elämässä olevat mahdolliset riskitekijät/suojaavat tekijät työssäsi?
- Miten nuoren tausta on yhteydessä tehtyihin rikoksiin/rikoksen laatuun/vakavuuteen?

Ympäristö ja perimä:

- Minkälaiset ympäristötekijät ovat mielestäsi yhteydessä rikoksilla oireilevan nuoren asiakkuuden alkamiseen? Nouseeko jokin erityisesti esiin?
- Millaisia eroja/yhtäläisyyksiä nuorten tekemässä rikollisuudessa Helsingin eri asuinalueiden välillä esiintyy mielestäsi?
- Oletko huomannut työssäsi ylisukupolvisuutta rikoksilla oireilevien nuorten kohdalla? Jos kyllä, miten ylisukupolvisuus tulee esiin?
- Miten sisarussuhteet näkyvät nuoren rikoskäyttäytymisessä?

- Miten kaveripiiri on mielestäsi yhteydessä nuoren rikoskäyttäytymiseen?

Nuorten tekemä rikollisuus:

- Minkä pituisia asiakkuuksia rikoksilla oireilevilla asiakkailla on? Kuinka paljon niissä on vaihtelua?
- Onko aiemmasta työstä mukana kulkeutuneilla nuorilla rikosoireilua?
- Miten tehty rikos yhteydessä asiakkuuden pituuteen?
- Millaisia rikoksia asiakkuuksien taustoilla on? Nouseeko jokin erityisesti esille?
- Millaisia eroja/yhtäläisyyksiä eri ikäisillä nuorilla on rikoskäyttäytymisessä?
- Millaisia eroja on eri ikäisten nuorten asiakkuuksien välillä? (esim. pituus, tuen tarpeet, annettava tuki)
- Miten asiakkuuden intensiivisyys on yhteydessä asiakkuuden pituuteen?
- Onko sinulle tullut työssäsi vastaan katujengejä? Miten nuorten osallisuus katujengeihin näkyy työssäsi?
- Eroavatko katujengiin kuuluvien nuorten asiakkuuksien taustalla olevat tekijät niistä, joilla ei ole kytköksiä katujengiin?
- Minkälaisia riskitekijöitä näkyy alaikäisten mahdollisesti rikoksissa hyväksikäytyksi tulevien nuorten taustoilla?
- Millä keinoilla mielestäsi pystyttäisiin ottamaan paremmin huomioon nuorten taustassa vaikuttavat tekijät? Kuinka työn vaikuttavuutta pystyttäisiin lisäämään mielestäsi?
- Tuleeko sinulle mieleen jotakin, jota haluat vielä sanoa/lisätä?

Esimerkkitaulukko teemoittelusta

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alateema	Yläteema
"sisarus näkee, että sillä rupee oleen sillä, vaik sil veljellä rahaa ja kaikkee hienoi juttui ja itellä ei oo mahollisuutta siihen ni kyllähän se houkuttelee..." (H2)	Nuorta houkuttelee sisarusuksen rikoksia teemällä hankittu omaisuus	Sisarussuhteet	Kasvuolosuhteet
"...sil [kaveripiirillä] on yks isoimpii vaikutuksii omal tavallaan, että nii sekä siihen itte [rikolliseen toimintaan] että myös siihen muutokseen [pois rikollisuudesta]..." (H1)	Kaveripiirillä on vahva yhteys nuoren rikoskäyttäytymiseen ja siitä pois pääsemiseen	Kaveripiiri	Yksilölliset tekijät
"...me ei olla niinku niitä, jotka määritellään et nyt me kohta [...] lopetetaan tää meidän työskentely, et se on enemmän niinku nuoresta kiinni et nuori sitte itse tota kasvaa ulos siitä." (H3)	Asiakkuudelle ei ole määriteltyä pituutta palvelun puolesta, vaan se on nuoresta kiinni	Nuoren omat valmiudet	Tekijöitä asiakkuuden pituuden taustalla